

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Infokorralduse õppekava

Piibe Lohuaru

Kontaktisiku mõju sporditurvalisusele

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Karen-Pauliin Konks, MSc

Tartu 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
I PEATÜKK: TEOORIA	5
1.1 Ökoloogiline süsteemiteooria	5
1.2 Sporditurvalisus	7
1.3 Probleemkohad	11
1.4 Asutuse poolt määratud kontaktisiku roll	11
1.5 Kontaktisiku koostöövõrgustik	13
1.6 Laste väärkohtlemise juhtumitest teavitamine ja käitumine	16
PROBLEEMISEADE	20
II PEATÜKK: METOODIKA	22
2.1 Metodoloogiline lähenemisviis	22
2.2 Andmekogumismeetod	22
2.3 Uurimuses osalejad	23
2.4 Analüüsimetoodika	23
2.5 Uurimuse eetilised probleemid	24
2.6 Eneserefleksioon	25
III PEATÜKK: TULEMUSED	27
3.1 Sporditurvalisuse kontseptsioon	27
3.2 Mis on väärkohtlemine ja kuidas spordiorganisatsioonis väärkohtlemist ennetatakse ja juhtumeid lahendatakse	29
3.3 Kontaktisiku roll sporditurvalisuse tagamisel	33
ARUTELU	38
KOKKUVÕTE	41
SUMMARY	43
KASUTATUD KIRJANDUS	45
LISAD	51
Lisa 1. Intervjuukava	51

SISSEJUHATUS

Sportimine on oluline ning mängib paljude inimeste elus tähtsat rolli. Spordi tegemine on miski, mis annab inimesele hea enesetunde, tervema keha ja vaimu ning enesekindluse. Sporti saab teha lihtsalt enda lõbuks, aga ka professionaalsel tasemel. Professionaalsel tasemel on spordis võimalik jõuda väga kaugemale, aga see teekond ei ole alati kerge. Spordis võib esineda on mitmeid ohte, näiteks vigastuste tekkimine või tervisega seotud probleemid. Viimastel aastatel on aga avalikkuse ette jõudnud mitmed spordis aset leidnud väärkohtlemise juhtumid. Tihti peale ei osata väärkohtlemisele õiget tähelepanu pöörata ja ohvrit aidata. Eestis saab väga mitme spordiala puhul tuua näiteid väärkohtlemisest, näiteks jalgpall, ratsasport, maadlus jne. Spordis esineva väärkohtlemise ennetamiseks räägitakse sporditurvalisusest, mille üheks tagamise viisiks on määrata asutuse poolt kontaktisik, kes aitaks luua turvalisemat spordikeskkonda. Seda nii juhtumite lahendamise, väärkohtlemise ennetamise ja väärkohtlemise märkamise korral. Samuti aitab sporditurvalisust kontaktisik tagada läbi selle, et spordis osalevatel isikutel on teadmine, kelle poole nad saavad oma murega pöörduda.

Kontaktisiku roll ei ole Eestis niivõrd tuntud ja aktuaalne, mille tõttu olen ka oma lõputöö teema valinud. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on uurida, kui oluliseks peavad Eesti spordiorganisatsioonidega seotud inimesed kontaktisiku olemasolu, millist mõju avaldab kontaktisik sporditurvalisuse tagamisele, ja kuidas see lihtsustaks väärkohtlemise ennetamist ning juhtumite lahendamist spordis. Bakalaureusetöös rõhutan eriti laste ja noorte sporditurvalisust. Väärkohtlemise liike on mitu, mõnda neist on kergem tuvastada, mõnda raskem. Minul on isiklik seos emotsionaalse väärkohtlemisega, millest saan aru alles nüüd, aastaid hiljem, kui enam selle spordialaga ei tegele. Tagantjärele mõeldes oleksin kindlasti soovinud, et, mul oleks olnud teadmised väärkohtlemise kohta, ja et mul oleks keegi, kelle poole pöörduda ja kes võtaks mind tõsiselt. Laste ja noorte jaoks on treener justkui nende mentor ja eeskuju ning tihti ei suuda ega oska lapsed väärkohtlemist teadvustada ja seda mõista. Tean seda ka omast kogemusest, kui olin mõtteviisiga, et treener karjub ja sõimab, sest ta tahab sportlasele parimat. Selle tagajärjel kartsin trennis käia ja treening keskkonnas viibida, mis tegelikkuses peaks olema üks meeldivamaid kohti, kus hing saab rahu ja vaim on õnnelik.

Loodan, et selle töö tulemused pakuvad väärtuslikku teavet spordiorganisatsioonidele ja miks mitte ka Eesti Vabariigile sporditurvalisuse edendamisel. Sporditurvalisus on oluline asi ja sellega tuleb tegeleda. Lapsed ja noored ei tohiks jätta oma unistusi saavutamata, sest treener või teised täiskasvanud isikud spordivaldkonnas ei oska käituda. Käesolev lõputöö toetab luua uut perspektiivi Eesti sporditurvalisusele ja anda lükke selle arendamiseks.

Lähtudes uurimuse eesmärgist on püstitatud kolm uurimisküsimust:

1. Mis on spordiga seotud isikute jaoks sporditurvalisuse tagamine ja väärkohtlemise ennetamine?
2. Millised on väärkohtlemise ennetamise ja käsitlemisega seotud meetmed spordiorganisatsioonides?
3. Milline peaks olema asutuse poolt määratud kontaktisiku roll sporditurvalisuse tagamisel?

Lõputöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis toon ülevaate teoreetilisest raamistikust teema sissejuhatamiseks ja kirjeldan sporditurvalisuse kontseptsiooni. Teises peatükis annan ülevaate meetodikast, kus kirjeldan andmekogumis- ja analüüsimeetodit, uurimuses osalejaid, uurimise käiku ja eetilisi probleeme ning nende lahendusi. Sellele järgneb tulemuste peatükk ja arutelu. Bakalaureusetöö lõpeb kokkuvõttega.

I PEATÜKK: TEOORIA

1.1 Ökoloogiline süsteemiteooria

Antud bakalaureuse töös lähtun Urie Bronfenbrenner'i ökoloogilise süsteemiteooriast. Ökoloogilise süsteemiteooria kohaselt mõjutavad keskkonnasüsteemid indiviidi arengut (Bronfenbrenner, 1979). Keskkonnasüsteemid on erinevad, perekonnast kuni ühiskondlike struktuurideni, mistõttu liigitatakse süsteemid vastavalt mikrosüsteem, mesosüsteem, eksosüsteem, makrosüsteem ja kronosüsteem (Bronfenbrenner, 1979). Iga süsteem tähendab erinevaid tasemeid, kui suurel määral mõjutab keskkond indiviidi arengut ja käitumist (Bronfenbrenner, 1979). Bronfenbrenneri ökoloogilise süsteemiteooria kohaselt on lapse areng kui süsteem, mis on mõjutatud teda ümbritseva keskkonna poolt (Bronfenbrenner, 1979). Keskkonna all on mõeldud peresuhteid, kooli, kultuuri, väärtusi, kombeid ja seadusi (Guy-Evans, 2024). Lapse arengu uurimisel ja analüüsimisel tuleb arvesse võtta ka lapse lähimat keskkonda ja laiemat keskkonda (Bronfenbrenner, 1979). Kõik süsteemid on omavahel seotud ja seega mõjutab ühes süsteemis toimuv ka teisi süsteeme (Bronfenbrenner, 1979). Ökoloogilise süsteemiteooria mõjukaim tase on mikrosüsteem, sest see on lapse jaoks kõige lähedasem keskkond (kool, perekond, naabrid) ning laps viibib seal pidevalt (Bronfenbrenner, 1979). Mikrosüsteemis olevad suhted on kahesuunalised, ehk siis lapse arengus on oluline koht tema suhtel lähedastega ja keskkonnaga (Bronfenbrenner, 1979). Siiski on võimalik teistel inimestel mõjutada lapse lähedaste uskumusi ja seeläbi last mõjutada (Guy-Evans, 2024). Näiteks võib laste koolikiusamise tagajärjel tekkida ebakindlus ja enesehinnangu probleemid, seega on laps lisaks passiivsele saajale ka aktiivne kaasosaleja. Erinevaid mikrosüsteemide suhteid lapse elus hõlmab mesosüsteem (Bronfenbrenner, 1979). Mesosüsteem tekitab avatud suhtluse lapse mikrosüsteemis olevate inimeste vahel (Guy-Evans, 2024). Näiteks lapsevanema ja õpetaja vahel, siiski võib suhtluses tekkida ka pingeid, mis omakorda mõjutavad negatiivselt suunas last (Guy-Evans, 2024). Eksosüsteemis on formaalsed ja mitteformaalsed sotsiaalsed struktuurid (Guy-Evans, 2024). Näiteks vanemad, kellel on stressirohke töö, mõjutavad oma meeleolu ja kättesaadavuse tõttu last (Guy-Evans, 2024). Makrosüsteemi teemaks on keskenduda kultuurilistele ideoloogiatele, sotsiaalsetele tingimustele ja suhtumisele, mille keskel laps

on ning mis mõjutavad lapse arengut (Bronfenbrenner, 1979). Makrosüsteem on teistest ökoloogilise süsteemiteooria süsteemidest erinev, sest see viitab juba olemasolevale kultuurile ja ühiskonnale, milles laps kasvab ja areneb (Guy-Evans, 2024). Siin on oluline mainida, et olenemata makrosüsteemi erinevate normide tõlgendustest, ei pruugi samast kultuuriruumist pärit perekonnad omada ühiseid väärtusi ja norme (Guy-Evans, 2024). Kronosüsteem keskendub lapse elu jooksul toimunud muutustele ja üleminekutele (Guy-Evans, 2024). Keskkonna muutused jaotuvad kaheks: ettearvatavad ja ettearvamatud (Guy-Evans, 2024). Ettearvatavad muutused on näiteks kooli minek ja ettearvamatud on näiteks kooli vahetus või vanemate lahutus (Guy-Evans, 2024). Kronosüsteemi alla käivad ka ajaloolised sündmused, näiteks kasvamine sõja olukorras võrreldes rahu olukorraga (Guy-Evans, 2024). Oluline on välja tuua, et 1994. aastal uuendas Bronfenbrenner ökoloogilise süsteemiteooria bioökoloogiliseks mudeliks (Guy-Evans, 2024). Eelnevalt mainitud mudeli tõttu hakkas Bronfenbrenner keskenduma proksimaalsetele arenguprotsessidele, mis tähendab kestvaid ja püsivaid suhtlemisvorme keskkonnas (Guy-Evans, 2024). Ökoloogiline süsteemiteooria keskendus keskkonnasüsteemide olulisusele, siis bioökoloogiline mudel keskendub mikrotasandi suhetele (Guy-Evans, 2024). Süsteemide seotust omavahel kujutab visuaalselt ka Bronfenbrenneri ökoloogilise süsteemiteooria mudel, kus iga süsteem on erinev ring, aga kõik need ringid puutuvad omavahel kokku (Guy-Evans, 2024).

Sporditrenn, kus laps käib, kuulub mikrosüsteemi alla. Laps viibib ja puutub treening keskkonnaga tihedalt kokku ja kõik seal toimuv mõjutab ka tema arengut. Lastele pakub sportimine rõõmu ja see toetab head vaimset tervist, kui ka füüsilist tervist. Treeningud õpetavad lastele eesmärkide seadmist, reeglitest kinnipidamist ja pingutamist, mis aitavad kaasa lapse väärtuste loomisele (Õiguskantsler, 2023). Spordis on oluline tegeleda sportlase mentaalse ja füüsilise tervisega. Tervise raamistiku loomisel spordis saab kasutada ökoloogilise süsteemiteooriat, mis hindab ja seletab indiviidi arengut ning seda mõjutavaid keskkondi (Purcell jt, 2019). Ökoloogiline süsteemiteooria annab võimaluse kõige paremini reageerida riski näitajatele sportlase vaimse tervise kontekstis (Purcell jt, 2019). Vaimse tervise raamistik peaks hõlmama ka ennetustööd (Purcell jt, 2019). Indiviidi, tema kogemuste ja laiema sotsiaalse-kultuurilise konteksti vahelisi seoseid on kõige parem selgitada läbi ökoloogiliste süsteemide (Purcell jt, 2019). Tippportlase jaoks on treener, tiimikaaslased ja perekond mikrosüsteem (Purcell jt, 2019). Spordiala

juhtkond moodustab eksosüsteemi ning makrosüsteemi moodustavad ühiskond, meedia ja riiklik spordiorganisatsioon (Purcell jt, 2019). Faktorid, mis tippspordlase vaimset tervis mõjutavad on näiteks sotsiaalmeedia väärkohtlemine, finantsiline surve ja keerulised suhted treeneri ning vanematega (Purcell jt, 2019).

Bronfenbrenneri bioökoloogilist süsteemiteooriat kasutatakse turvalisuse strateegiate kavandamisel erinevatel tasanditel sporditurvalisuse tagamiseks (Gurgis jt, 2021). Individuaalsel tasemel rõhutatakse läbi haridusprogrammide sportlaste teadmiste ja teadlikkuse olulisust sporditurvalisuse teemadel (Gurgis jt, 2021). Haridusprogrammides julgustatakse sportlasi mõistma ja õppima, kuidas saaks tagada turvalise keskkonna nende jaoks (Gurgis jt, 2021). Mikrosüsteemi tasemel on huvirühmadele, nagu treenerid ja vanemad, välja töötatud käitumisjuhised ja haridusprogrammid, mille eesmärk on spordikeskkonna ja sportlaste ning nende lähedaste suhete parandamine (Gurgis jt, 2021). Mesosüsteemi tasemel on fookus institutsioonide ja organisatsioonide rolli positiivsel mõjul sportlase käitumisele (Gurgis jt, 2021). Selle käigus rõhutatakse meetmeid, nagu kaitse ebasobiva käitumise eest ja kaitsepoliitika rakendamine, mis aitavad sportlase füüsilist ja vaimset heaolu tagada (Gurgis jt, 2021). Eksosüsteemi tasemel keskendutakse organisatsioonide pühendumusele sporditurvalisuse arendamisel (Gurgis jt, 2021). Makrosüsteemi tasemel keskendutakse rahvusvaheliste, riiklike ja kohalike seaduste ning poliitikate rollile turvalise spordikeskkonna tagamisel (Gurgis jt, 2021). Eelnimetatud süsteemid moodustavad kokku tervikliku süsteemi, mille kaudu üritatakse tagada sportlase ja spordiga kokkupuutuvate osapoolte turvalisus (Gurgis jt, 2021). Bioökoloogilise süsteemi kaudu (sporditurvalisuse kontekstis) edendatakse turvalisust ja positiivset spordikultuuri, kus kõik saavad sporti nautida ja ei pea hirmu tundma (Gurgis jt, 2021).

1.2 Sporditurvalisus

Igal inimesel peab olema võimalus spordis osaleda ja olla organisatsioonis, kus austatakse inimõigusi ning spordieetika põhimõtteid (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Spordis ei ole ülemaailmset definitsiooni sporditurvalisusele, kuid Rahvusvahelise Olümpiakomitee algatus *Athlete 365* on välja toonud, et turvaline sport peaks olema selline keskkond, kus sportlased saavad treenida ja võistelda toetavates tingimustes, kus neid austatakse, ollakse õiglaselt ning puudub igasugune ahistamine ja väärkohtlemine (Gurgis jt, 2022; Athlete

365, 2024). Kõik osapooled, kes spordiga kokku puutuvad, peavad austama üksteise isiklikku ruumi ja ei tohi käituda ebasobivalt või tolereerima ebasobivat käitumist (Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA jt, 2022). Spordiorganisatsiooni jaoks tähendab sporditurvalisus seda, et on tagatud sellekohased poliitikad ja juhendid, vajalikud koolitused töötajatele ja vabatahtlikele, turvaline inimeste värbamine ja spordis kokkulepitud käitumisreeglid (NSPCC, 2024). Samuti pakuvad paljud riiklikud spordialaliidud turvalisuse poliitika ja protseduuride juhendamist klubidele, organisatsioonidele ja üksikisikutele, mida oleks võimalik sporditurvalisuse huvides rakendada (NSPCC, 2024).

Spordis peaksid ennast turvaliselt tundma kõik, kes sellega seotud on (Safe Sport International, 2014). Sporditurvalisuse keskmes on sportlase heaolu, mis tähendab seda, et kõigi sportlaste turvalisus, heaolu ja õigused on kesksel kohal nii spordi juhtimisel kui ka läbiviimisel (Safe Sport International, 2014). Selle kõrval on oluline spordialaliitude koostöö asjakohaste partneritega, et ennetada vägivalla esinemist ja vajadusel reageerida vägivallale. Lisaks on oluline spordialaliitude poolt eetika- ja käitumiskoodeksite jagamine, mille eesmärk on aidata vältida turvalise spordi reeglite rikkumist (Safe Sport International, 2014). Sportlaste meeskonnaliikmed, ametnikud, tugipersonal, treenerid ja juhid omandavad vastava hariduse ja koolitused ohutu praktika kohta, mis on tingimuseks tegevusloa saamiseks, sinna alla kuulub ka treeningstiilide omandamine, mis aitavad enesekindlust saavutada ning hoida (Safe Sport International, 2014). Oluline on harida sportlasi nende õiguste, eriti õiguse olla kaitstud ja teadmistega, kuhu abi saamiseks pöörduda murede korral abi saamise kohta (Safe Sport International, 2014). Spordivaldkonnas tehtud vägivalla teadetega, mis seavad kahtluse alla sportlase turvalisuse, peavad õigeaegselt tegelema asjakohased asutused. Samuti tuleb süüdistatavale isikule pakkuda õiglast ning läbipaistvat distsiplinaarsüsteemi, lisaks selgeid peatamise, taaskehtestamise ja sanktsioonide menetlusi (Safe Sport International, 2014). Oluline on, et kaebusi ja nende käsitlemist registreeritakse ja hallatakse süstemaatiliselt, kasutades saadud andmeid turvaliste tavade uurimiseks, täiustamiseks ja hindamiseks (Safe Sport International, 2014).

Lisaks turvalise spordi põhimõtetele, on olemas ka väärtuspõhise spordi põhimõtted (Euroopa Spordieetika Koodeks, 2010). Väärtuspõhise spordi keskmes on sportlaste ja kõigi spordiga seotud inimeste inimõiguste tagamine, austamine, kaitse ja toetamine (Euroopa Spordieetika Koodeks, 2010). Sellega seoses võideldakse meelevaldsuse ja muu

kuritarvitamise vastu spordis, tagades sporditegevustes õigusriigi põhimõtete täieliku järgimise ning juurdepääsu õiguskaitsevahenditele ja õiglasele kohtupidamisele vastavalt inimõiguste standarditele (Euroopa Spordieetika Koodeks, 2010). Lisaks töötatakse spordis soolise võrdõiguslikkuse suunas, viies ellu strateegiaid soolisuse avalikuks aktsepteerimiseks spordis (Euroopa Spordieetika Koodeks, 2010). Rakendatakse nulltolerantsi põhimõtet vägivalla ja kõigi diskrimineerimise vormide suhtes, erilist tähelepanu osutades haavatavas olukorras olevatele rühmadele ja üksikisikutele, näiteks migrandid, lapsed ja puuetega inimesed (Euroopa Spordieetika Koodeks, 2010). Töötatakse selle nimel, et selgeid inimõiguseid rakendatakse vastavates poliitikates ja õigusraamistikas (Euroopa Spordieetika Koodeks, 2010). Spordiürituste korraldamisel tuleb inimõigustega arvestada ja neid kaitsta kogu tegevustsükli ajal, taotlusmenetlusest kuni kestliku positiivse pärandini (Euroopa Spordieetika Koodeks, 2010). Panustatakse pidevalt inimõiguste standardite tõhusasse rakendamisesse spordis ja spordi kaudu, luues partnerlussuhteid riiklike institutsioonide ja mitteriiklike organisatsioonidega, mille kaudu rakendatakse inimõiguste rikkumiste määratlemist, ennetamist ja reageerimist erinevate sidusrühmade poolt (Euroopa Spordieetika Koodeks, 2010)

Siiski on oht, et spordis esineb väärkohtlemist ja ahistamist, mis on varjatud kujul ning üldsuse teadmata (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Aastate jooksul on spordis toime pandud väärkohtlemise juhtumid tulnud aina enam avalikuks, mis tõestab, et väärkohtlemine spordis on aktuaalne probleem ja sellele tuleb tähelepanu pöörata. Eestis on viimaste aastate jooksul avalikuks tulnud juhtumid, millega on seotud näiteks jalgpalli, kergejõustiku, ratsaspordi, maadluse, iluuisutamise ja võimlemise organisatsioonid.

Eriti haavatavaks sihtgrupiks on lapsed ja noored, kelle õigusi tuleb tagada ja kaitsta ning see ülesanne on lapsi ümbritsevatel täiskasvanutel (Rhind jt, 2017). Kuna spordis on laste kuritarvitamine määratletud, mõõdetud ja raporteeritud erinevalt, on keeruline laste kuritarvitamise globaalset levikut tuvastada (Rhind jt, 2017). Spordis on erinevad eesmärgid ja see toimub mitmesugustes keskkondades, mistõttu on spordis kerge lapse õigusi rikkuda (Rhind jt, 2017). Füüsiline väärkohtlemine, seksuaalne väärkohtlemine, vaimne väärkohtlemine ja hooletus võivad põhjustada lapse tervisele, ellujäämisele, väarikusele, arengule ja usaldusele jäädavaid kahjustusi (Gurgis jt, 2023). Spordis on peamisteks väärkohtlemise riskiteguriteks sagedasem füüsiline kontakt, autoritaarsed

liidrid, suurem valu- ja vigastustaluvus, jagatud riietus- ja duširuumid ning ebavõrdsed võimusuhted treenerite ja sportlaste vahel (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Ebavõrdsed võimusuhted treenerite ja sportlase vahel võivad olla seotud treenerite tasustamise süsteemiga, nimelt panustavad treenerid sportlasesse ja seostavad selle investeeringu oma karjääriga (Çetin jt, 2020). Ehk siis mida paremaid tulemusi sportlane saavutab, seda suurem on treeneri tasu. Sellega, aga võib suureneda väärkohtlemise oht, sest treeneri ja sportlase vahelised suhted muutuvad isiklikuks (Çetin jt, 2020). Eelnimetatud põhjustel räägimegi täna sporditurvalisusest.

Väärkohtlemise ja ahistamise ohvriteks võivad sattuda just lapsed (kuni 18-aastased) ja noored (kuni 26-aastased) (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021).

Spordiorganisatsioon saab ennetada laste ja noorte väärkohtlemist. Selleks on Eestis tänaseks välja töötatud suunad sporditurvalisuse tagamiseks: ennetavad käitumisreeglid spordipersonalile; kontaktisiku olemasolu; käitumisreeglid juhtumite lahendamisel; treeneri kutsetunnistuse kontrollimine; täiendkoolituste ja seminaride korraldamine; suhtlemine lastega, lapsevanematega ja kolleegidega; ennetusmaterjalide ja jooksva info jagamine (Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA, 2021). Selgub, et üheks viisiks on näiteks spordiorganisatsiooni poolt kokku lepitud kontaktisikud, kelle poole saavad pöörduda lapsed, lapsevanemad ja töötajad, kellel on kahtlus väärkohtlemise suhtes (Õiguskantsler, 2023). Seega on kontaktisiku roll anda tema poole pöördujatele esmast nõu, koguda informatsiooni, edastama seotud osapooltele infot ja edastama infot vastavatele ning asjakohastele seaduslikele organisatsioonidele. Lastega seotud juhtumite lahendamisel või esmase nõu küsimisel on vaja muuhulgas silmas pidada riikliku lastekaitseseadust, mille § 27 ütleb, et abivajavast lapsest tuleb viivitamatult teavitada kohaliku omavalitsuse üksust või lasteabi telefonil 116111 ja hädaohus olevast lapsest tuleb teatada hädaabinumbril 112 (LasteKS § 27). Eestis tegelevad sporditurvalisuse tagamisega Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA, erinevad spordiliidud, Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakond, Politsei- ja Piirivalveamet, Kultuuriministerium, Sotsiaalministerium, Justiitsministerium, Spordikoolituse ja -Teabe SA ning paljud teised. Käesolev bakalaureusetöö keskendub ühele võimalikule lahendusele tagamaks sporditurvalisust, milleks on asutuse poolt määratud kontaktisiku olemasolu.

1.3 Probleemkohad

Kaitsemeetmete suunas töötamiseks on vaja stiimuleid, mis kajastuvad tegevuste algatamises ja selle edasi liikumiseks (Rhind jt, 2017). Stiimul võib olla rahaline toetus, sündmus ja/või “porgand” ehk sisemine motivatsioon (Rhind jt, 2017). Rahaline toetus stiimuli näol kujutab endast seda, et saada rahalist toetust, on vaja organisatsioonis näiteks dokumenti, mis tõestaks paika pandud lastekaitsepoliitikat (Rhind jt, 2017). Murekoht seisneb selles, et raha paneb inimesi liigutama ja kaasa mõtlema (Rhind jt, 2017). Sündmus stiimuli näol tähendab seda, et kasutatakse näiteks negatiivseid meediakajastusi ja kohtuasju selleks, et aidata kaasa organisatsioonide reageerivale lähenemisele (Rhind jt, 2017). “Porgand” ehk sisemine motivatsioon on stiimuli näol see, et rõhutatakse seoseid kaitse ja organisatsiooni prioriteetide vahel. Nimelt mõjutatakse liikmeid läbi nende jaoks olulise spordiala (Rhind jt, 2017). Selle tagajärjel on liikmed kirglikumad ning teevad oma tööd hingega (Rhind jt, 2017). Stiimulite kõrval on oluliseks punktiks ka sotsiaalse kehtivuse kontseptsioon (Rhind jt, 2017). Sotsiaalse kehtivuse kontseptsioon puudutab sekkumise eesmärkide, protseduuride ning tulemuste sotsiaalset tähtsust ja vastuvõetavust (Rhind jt, 2017). Murekohaks võib olla ka see, et spordiorganisatsioonis töötavad inimesed ei näe vajadust kaitsemeetmete järele asutuses (Rhind jt, 2017). Oluline on mõista, et spordis on vajalik kaitsemeetmete rakendamine ja organisatsioonide motiveerimine erinevate stiimulite näol (Rhind jt, 2017). Lisaks on vajalik, et meetmed vastaksid ühiskondlikele normidele ja saaksid laialdast toetust (Rhind jt, 2017). Spordiorganisatsioonide töötajate teadlikkuse tõstmine kaitsemeetmete olulisusest on võtmetähtsusega turvalise spordikeskkonna loomisel laste ja noorte jaoks (Rhind jt, 2017).

1.4 Asutuse poolt määratud kontaktisiku roll

Üheks võimaluseks sporditurvalisust organisatsioonis tagada on määrata asutuses kontaktisik, kelle ülesandeks on arendada spordis osalevate isikute turvalisust ning koordineerida turvalisusega seotud ressursse. Samuti saab kontaktisik olla kokku lepitud inimene, kes tegeleb spordiklubis juhtunud väärkohtlemise juhtumitega (Õiguskantsler, 2023). Kontaktisik peaks olema neutraalne ja võimalikult sõltumatu spordiorganisatsiooni juhtimisest ja igapäevatööst (Õiguskantsler, 2023). Kontaktisik on spordiorganisatsioonis

vastav inimene, kelle poole saavad spordiga seotud isikud pöörduda küsimuste, murede ja füüsilise, psühholoogilise või seksuaalse väärkohtlemise korral (Council of Europe, 2024). Lisaks on kontaktisik organisatsiooni esindaja, kelle eesmärk on kaitsta klubi või organisatsiooniga seotud inimesi ahistamise, ärakasutamise ja väärkohtlemise eest. Tema ülesanneteks on ennetada ja ära hoida võimalikke ohte klubi või organisatsiooniga seotud lastega ja reageerida eetikakoodeksi rikkumisele (FIFA Training Centre, 2022). Ülemaailmne organisatsioon FIFA on välja toonud, et kontaktisiku ülesannete hulka lisaks alaealistele, kuuluvad ka täiskasvanute haavatavate inimeste gruppide nagu naised ja puuetega inimesed, kaitsmine (FIFA Training Centre, 2022). Lisaks on kontaktisiku ülesanneteks koordineerida ja arendada laste turvalisust ja kaitset, samuti ka koolituste arendamist, lastega töötava personali kontrollimist, uurimist ja koostööd laste väärkohtlemisega tegelevate seaduslike asutustega (Council of Europe, (i.a)). Kontaktisik on vastutav koostöö eest riiklike spordialaliitude ja teiste sidusrühmadega, mille eesmärgiks on pakkuda kvaliteetset tuge ja nõu kaebuste/vaidluste osas ja koordineerida ja jälgida praktika ning turvalisuse poliitika rakendamist (Sport Integrity Australia, (i.a)). Kontaktisik loob partnerlussuhte ka kohaliku kogukonnaga (Lead Academy, 2023).

Kontaktisiku puhul on oluline, et tal oleksid olemas järgmised pädevused ja oskused: aktiivne kuulamine; emotsionaalne intelligentsus ja empaatia; tõhus suhtlemine; turvalisuse protseduuride tundmine; efektiivne juhendamine; toetav ja peegeldav praktika; probleemide lahendamine ja otsuste tegemine (Flounders, 2023). Vajalik on neid oskusi pidevalt arendada, sest nii on võimalik pakkuda oma meeskonnale tuge ja tagada nende inimeste hoole all olevate isikute heaolu ja ohutus (Flounders, 2023). Kontaktisiku käitumine/tegevus väärkohtlemise juhtumi puhul otsustatakse spordiorganisatsioonis sätestatud sisemiste reeglite järgi (Õiguskantsler, 2023) ning järgitakse konkreetses riigis kehtivat seadusandlust.

Rahvusvaheline Olümpiakomitee püüab edendada sportlaste ohutust ja sellega seoses on käivitatud “International Safeguarding Officer in Sport Certificate” programm (International Olympic Committee, 2021). Programm kestab kaheksa kuud ja see on välja töötatud ROK’i ja rahvusvaheliste ekspertide koostöös (International Olympic Committee, 2021). Kursuse eesmärk on anda osalejatele edasi järgmised teadmised ja oskused: põhikontseptsioon sportlase kaitsmisel spordis, vajalikud faktorid turvalise keskkonna loomiseks spordis; anda nõuandeid turvalisuse, protseduuride ja tavade

kavandamisel spordiorganisatsioonis, vastavalt organisatsiooni väärtustele ja eetikale; põhikomponente turvalisuse puhul mille aluseks on õigus osaleda kõigil õiglates, vastutustundlikkus ja väärkohtlemise vabas spordis; teadmiste ja pädevuste väljendamine põhikomponentide rakendamiseks; oskus kirjeldada kontaktisiku rolli sobiva ja sportlasele keskendunud süsteemi kasutamisel, selleks, et reageerida kõikidele turvalisusega seotud muredele ja neid vastu võtta, samuti ahistamise ja väärkohtlemise vormide korral; põhjalik arusaamine protseduuride, turvalisuse poliitika ja tavade rakendamise jälgimise ja hindamise mehhanismidest (International Olympic Committee, 2021). Rahvusvahelise Olümpiakomitee näitel on nende poolne kontaktisik olnud kõigile sportlastele olemas, kes osalevad olümpia- ja noorteolümpiamängudel (International Olympic Committee, 2021).

Eestis ei ole seadusega või konkreetsete suunistega paika pandud kontaktisiku roll ja kohustused, tema pädevused ja teadmised. Lastekaitseadus § 27 kohustab kõiki isikuid, kellel on olemas teave abivajavast lapsest, viivitamatult teatada sellest kohaliku omavalitsuse üksusele või lasteabitelefoni 116 111 ning hädaohus olevast lapsest § 31 järgi helistama hädaabinumbri 112 (LasteKS § 27; LasteKS § 31).

Ennetustööna on võimalik kokku leppida järgnevaid asju: spordipersonali ja treeneri alkoholi tarbimise keeld koos sportlasega (võistlused, väljasõidud, laagrid jm); alaealise sportlase ja treeneri majutamine ühte tuppa on keelatud; individuaalseid arutelusi ei tohiks treener läbi viia alaealiste sportlastega eraldi ruumis (arutelude juures peaks viibima vähemalt kaks täiskasvanut) (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021).

1.5 Kontaktisiku koostöövõrgustik

Spordis osalevad lapsed ja noored peavad teadma, kuhu ebasobiva käitumise või väärkohtlemise puhul pöörduda. Lastekaitseaduse §7 kohaselt on esmaseks vastutajaks lapsevanemad, kes vastutavad lapse õiguste ja heaolu tagamise eest ning kelle poole saab laps mure korral pöörduda (LasteKS §7). Lisaks on Eestis olemas lastele mõeldud lasteabitelefoni või lastemaja teenus. Sellegipoolest oleks oluline, et ka organisatsioonisiselt on määratud kontaktisik, kes on kättesaadav murede ja küsimuste korral. Spordiklubis toimepandud väärkohtlemise puhul peab alaealine kannatanu pöörduma kontaktisiku, lasteabi, ohvriabi, hädaabi või lastemaja poole (Eesti

Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Lisaks on vajalik arendada koostöövõrgustiku spordiga seotud avalike asutuste, lastekaitse asutuste ja spordiorganisatsioonide vahel (Council of Europe, 2024).

Sotsiaalkindlustusameti ja Eesti Antidopingu- ja Spordieetika Sihtasutus on teinud kokkuvõtliku infovoldiku, mis hõlmab erinevaid osapooli ja organisatsioone sporditurvalisuses (Sotsiaalkindlustusamet jt, (i.a)). Spordiorganisatsioonidel on oluline roll sporditurvalisuse loomisel ning nad määravad käitumisreeglid ja kodukorra (Sotsiaalkindlustusamet jt, (i.a)). Samuti peaksid nad tagama kiire väärkohtlemise teavitamise ja menetlemise korra ning määrama sporditurvalisuse eest vastutava kontaktisiku (Sotsiaalkindlustusamet jt, (i.a)). Lisaks on spordiorganisatsiooni roll korraldada koolitusi treeneritele, mis tõstavad sporditurvalisuse taset (Sotsiaalkindlustusamet jt, (i.a)). Kohalikud omavalitsused toetavad laste ja noorte turvalist spordikeskkonda ning lastekaitsetöötajatel on võimalus nõustada spordiklubisid väärkohtlemise, ebasobiva käitumise ja abivajava lapse juhtumite lahendamisel (Sotsiaalkindlustusamet jt, (i.a)). Sotsiaalkindlustusamet töötab selle eesmärgi nimel, et edendada riigi tasandil laste ja perede heaolu, ning et nende õigused oleksid kaitstud (Sotsiaalkindlustusamet jt, (i.a)). Samuti korraldab Sotsiaalkindlustusamet abivajavate laste märkamiseks, teavitamiseks ja abistamiseks spordis, lastega töötavatele spetsialistidele koolitusi (Sotsiaalkindlustusamet jt, (i.a)). Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus tegutseb objektiivse kolmanda poolena spordis juhtunud rikkumiste menetlemisel (Sotsiaalkindlustusamet jt, (i.a)). EADSE arendab eetilist, ausat ja diskrimineerimisest vabat sporti ((Sotsiaalkindlustusamet jt, (i.a))).

Järgneva kolme lõigu kirjutamiseks andis lühiintervjuu minu juhendaja Karen-Pauliin Konks ja kirjaliku tagasiside andis Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu ennetustalituse juht Mari-Liis Mänd.

Abivajava lapse juhtumikorraldust korraldab Eestis kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja, seega kontaktisiku roll on info edastamine ja lastekaitsetöötajaga vajadusel võrgustikutöö tegemine (Konks, 2024). Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakonna ennetustalitus kirjeldab sporditurvalisuse tagamist organisatsioonis järgmiselt: spordiorganisatsioon lahendab spordis aset leidnud juhtumeid ise, näiteks käitumisnormide rikkumine; lugupidamatu käitumine; turvanõuete mittetagamine;

konfliktid treeneri ja lapse vahel; konfliktid treeneri ja lapsevanema vahel; konfliktid laste vahel (Konks, 2024). Lasteabi ja/või kohaliku omavalitsuse lastekaitset on vaja teavitada siis, kui tegu on abivajava või hädaohus oleva lapsega (Konks, 2024). Siin tekib samuti justkui kaks liini. Esiteks - lasteabi, lastekaitset ja politseid on vaja teavitada sellisel juhul, kui abivajadus või hädaoht on lapsele tekitatud treening keskkonna siseselt ja väärkohtlejaks võib olla näiteks treener või juhendaja (Konks, 2024). Teiseks - samuti on vaja lastekaitset, lasteabi ja politseid teavitada siis, kui treening keskkonnas märgatakse, et lapsel on abivajadus või hädaoht või, kui treener märkab, et lapsele on tekitatud abivajadus või hädaoht lapse tavapärasel keskkonnas, näiteks kodus (Konks, 2024).

Konkreetselt ei ole piiritletud ja puudub loetelu kõikidest olukordadest, kes on abivajav või hädaohus olev laps (Konks, 2024). Seetõttu võib ka treeneritel või spordiorganisatsioonis töötavatel inimestel olla keeruline tabada ja hinnata piire lapse olukorra suhtes (Konks, 2024). Lasteabi, lastekaitset ja politseid on vaja teavitada sellisel juhul, kui abivajadus või hädaoht on lapsele tekitatud treening keskkonna siseselt ja väärkohtleja on näiteks treener või juhendaja (Konks, 2024).

Spordiorganisatsioon saab teha ühiseid kokkuleppeid ja paika panna käitumisnormid, mis aitavad konkreetses organisatsioonis väärkohtlemist ennetada ja vajadusel reageerida (Konks, 2024). Sotsiaalkindlustusameti soovitus on näiteks iga õppeaasta alguses üheskoos läbi vaadata asutuses kehtivad reeglid, käitumisnormid ja kokkulepped, et kindlustada kõigile spordis osalevatele isikutele teadmine, kuhu mure korral pöörduda, ja kuidas esinevad juhtumeid lahendada (Mänd, 2024). Samuti soovitatakse organisatsioonis kokku leppida kontaktisikud, kelle poole saab vajadusel pöörduda (Konks, 2024). Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakonna ennetustalitus toob välja, et ka lasteabile (116 111) võib helistada ka lihtsalt nõuande küsimiseks ja konsulteerimiseks, kuidas mingis olukorras käituda (Konks, 2024). Oluline on, et lapse abivajaduse märkamisel spordiorganisatsioon edastaks abivajavate ja hädaohus olevate laste, ka kahtluse puhul, info vastavatele asutustele (Konks, 2024). Seega ei ole spordiorganisatsiooni ülesanne väärkohtlemise juhtumite lahendamine (Konks, 2024). Spordiorganisatsioonidel võib olla oma menetlusprotsess, mis puudutab organisatsioonis ja spordist tulenevate aspektidega tegelemist, aga lastekaitse menetlust ei saa spordiorganisatsioon ise läbi viia (Mänd, 2024). Seega tuleb abivajava ja hädaohus oleva lapsega seotud juhtumid edastada

vastavatele asutustele (Konks, 2024). Juhtumite lahendamisel võib toimuda korrigeerivate menetluste - spordiorganisatsiooni sisene menetlus ja lastekaitse valdkonna menetlus lapse toetamiseks ja abistamiseks ning keerulisemates juhtumites ka politsei menetlus, kui on süüteo kahtlus (Mänd, 2024).

Eestis korraldavad erinevad organisatsioonid sporditurvalisuse ja väärkohtlemise ennetamise koolitusi. Üheks näiteks on Eesti Antidoping ja Spordieetika SA korraldatud koolitus, mis on suunatud väärkohtlemise ennetamisele spordis, see on mõeldud treeneritele, taustajõududele ja spordiorganisatsioonide juhtidele (Eesti Antidoping ja Spordieetika SA, 2020). Sotsiaalkindlustusameti laste heaolu osakond korraldab samuti koolitusi lastega töötavatele spetsialistidele, mis annavad lastega töötavatele spetsialistidele lapse ja noore heaolu kontseptsiooni mõistmise, oskavad kirjeldada abisaamise võimalusi, oskavad mõista enda rolli abivajava või hädaohus oleva lapse abistamisel ja oskavad selgitada märke, mis viitavad abivajavale või hädaohus olevale lapsele (Koolitus.edu, (i.a)). Koolituse eesmärk on, et lastega töötavad spetsialistid oskaksid märgata abivajavat või hädaohus olevat last ja teaksid, kuidas sellele reageerida ning sellest teavitada (Koolitus.edu, (i.a)). Koolitusel käsitletakse järgmisi teemasid: lapse ja noore heaolu Eesti ühiskonnas; hädaohus olev laps ja abivajav laps; abivajava lapse võrgustik; abivajava lapse puhul teavitamine ja andmekaitse (Koolitus.edu, (i.a)).

Samuti on Eesti Antidoping ja Spordieetika SA koostöös Justiitsministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Sotsiaalkindlustusameti, Politsei- ja Piirivalveameti, Lastekaitse Liidu, Eesti Olümpiakomitee, SA Noored Olümpiale, Spordikoolituse ja -Teabe SA, Eesti Antidoping ja Sporditeabe SA ekspertitega välja töötanud käitumisjuhendi spordipersonalile laste ja noorte väärkohtlemise ennetamiseks ning juhtumite lahendamiseks (Eesti Antidoping ja Spordieetika Sihtasutus, 2021).

1.6 Laste väärkohtlemise juhtumitest teavitamine ja käitumine

Lastega tegelevate täiskasvanute ülesandeks on kaitsta lapsi igasuguse väärkohtlemise eest (Õiguskantsler, 2024). Lastekaitseaduse kohaselt on kõigil isikutel kellel on informatsiooni abivajavast lapsest, viivitamatult teavitada kohaliku omavalitsuste üksust või helistada lasteabitelefoni 116 111 ning hädaohus olevast lapsest teavitades helistada hädaabinumbri 112 (LasteKS § 27). 01.02.2024 esitati eelnõu lastekaitseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus. Lapsega töötava isiku teade abivajavast lapsest seadust

täiendati. Nimelt peavad laste hoolekandeesutuse töötajad, noorsootöötajad, treenerid, juhendajad, lapsehoidjad, politseinikud, ohvriabitöötajad, alus,- põhi,- kesk,- kutse- ja huvihariduse õpetajad ja tervishoiutöötajad seaduse § 27 alusel teatama abivajavast lapsest ning § 342 alusel edastama vastavad andmed (Eelnõude infosüsteem, 2024). Teatamiskohustuse võib teha ka kontaktisiku kaudu, kes on selleks asutuses määratud (Eelnõude infosüsteem, 2024). Lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik on kohustatud lapse abivajadust hindama ning vajadusel kaasama vastavat spetsialisti (LasteKS § 17).

Järgnevates lõikudes kirjeldan Inglismaa näitel kontaktisiku rolli ja tegevusi. See protsess on mõeldud turvalisuse või heaolu puudutavate murede teavitamiseks ja kõiki juhtumeid jälgib asutuse poolt määratud kontaktisik, kes edastab aruanded konfidentsiaalselt kliinilise juhtimise direktorile (UK Sports Institute, 2023). Kontaktisikul on otsene kontakt spordialade kolleegidega, kellega UKSI koostööd teeb. Koostöö on nende üheks põhiväärtuseks ja koostööd tehakse riiklike spordialaliitudega, teiste organisatsioonidega ja seaduslike teenustega, et võimaldada kõigi heaolu (UK Sports Institute, 2023). Juhtumitel, kus last on väärkoheldud, tuleb organisatsiooni kontaktisiku olemasolul sellest teda teavitada, kes edastab vastava informatsiooni kohalikule omavalitsusele, kus otsustatakse edasine reageerimine (Sword, 2021). Sobilikkuse korral peaks kontaktisik suhtluses olema lapsevanematega, ent kui see võib last veelgi rohkem ohtu seada, siis seda ei tehta (Sport Ireland, 2020). Laps võib igal ajal kontaktisiku poole pöörduda ning kontaktisik peaks olema võimalikult rahulik ja loomulik (Sport Ireland, 2020). Kontaktisik peab sellisel juhul meeles pidama, et teda usaldatakse ja ta peab teadlik olema sellest, et väärkohtlemise avaldus võib lapse/noore jaoks olla väga raske (Sport Ireland, 2020). Asutuse poolt määratud kontaktisik teeb koostööd lastekaitsega, politseiga, kohaliku omavalitsusega ja kohaliku lastekaitse nõukoguga (Leeds Safeguarding Children Partnership, 2024). Otsus, kas last on väärkoheldud või mitte, ei ole kontaktisiku otsustada, vaid uurivate seaduslike asutuste, näiteks lastekaitse ja politsei (Leeds Safeguarding Children Partnership, 2024). Kontaktisik peab avalduse korral käituma järgmiselt: teadvustama, et laps/noor ei pruugi kohe täiesti avatud olla ja avaneda alles protsessi ajal; kuulata ja anda lapsele/noorele aega; last/noort ei tohi kindlasti survestada; varjata oma pahameelt/viha; aktsepteerida lapse/noore ütlusi; eristada väärkohtlejat ja väärkohtlemise tegu; võimalik, et tuleb lapsele/noorele kinnitada, et

tekkinud tunded ei ole mõjutatud tema avaldusest; lapsele/noorele kinnitada, et ta on käitunud õigesti rääkides sellest (Hunter, 2011).

Eesti spordis on laste ja noorte puhul EADSE poolt koostöös teiste organisatsioonidega välja töötatud abistavad juhised spordipersonalile väärkohtlemise juhtumi korral. Väärkohtlemise juhtumi puhul on spordialaliidul kohustus situatsiooniga seonduv informatsioon registreerida (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Registreerimise all peetakse silmas, et märgitakse üles kõik väärkohtlemisega seotud kontaktid, sündmused, toimingud, kaasa arvatud täpne juhtumi kirjeldus, kuupäev ja kellaaeg (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Oluline on meeles pidada, et juhtumi kohta käiva informatsiooni registreerimisel ei tohi kirja panna isikuandmeid (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Väärkoheldud lapse juhtumi esile tulekul tuleb tagada lapse suhtes integreeritud ja omavahel koostööd tegev spetsialistide võrgustik, mille eesmärgiks on tagada väärkoheldud lapse tuvastamine, lapse vaimse ja füüsilise tervise taastamine ning lapse suhtes läbiviidav kriminaalmenetluse lapsesõbralikkus (Sotsiaalministeerium, 2015). Väärkohtlemise puhul tuleb last uskuda ning tihti on väärkohtlejaks lapse pereliige, naaber, sõber või tuttav (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Olenemata sellest, et väärkohtlemist ei tohi aktsepteerida, võib lapse ees väärkohtlejast halvasti rääkimine hoopis süvendada lapse traumasid (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). See võib juhtuda sellepärast, et last väärkohelnud isik võib olla tema lähedane või keegi, kellest laps tõeliselt hoolib (Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA, 2020). Selle kõige juures ei pruugi laps arugi saada, et selline käitumine ei ole normaalne ning ta on ohver (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Last ei tohiks seada ütlusi andes kahtluse alla, sest selle tagajärg võib olla see, et laps ei anna tõeseid ütlusi arvates, et teda ei usuta nagunii (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021).

Last tuleb teavitada sellest, et kui ta räägib sõbra väärkohtlemisest, siis sellele ei järgne karistust või kiusu ning sellest lubadusest on oluline kinni pidada (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Karistuse all on mõeldud näiteks treenerite poolne suhtumise muutus lapsesse ja võistlustest kõrvalejäämine (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021).

Väärkohtlemise kahtluse või selle teabe korral, tuleb helistada hädaabinumbril 112, lasteabitelefonile 116 111 või teatada kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajat (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Alaealise kannatanu puhul tuleb kindlaks teha, kas ohvri vanemad on juhtumist teadlikud või mitte ja kas kannatanu on nõus, et vanemad sellest teada saaksid (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Vanemate teavitamisel või mitteteavitamisel, tuleb kuulata ohvri soovi (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Kui vanemad on juhtumist teadlikud, aga ei tea kuidas edasi käituda, tuleb abi küsida lasteabist (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Vastutust ei tohi jätta lapse kanda ja klubipoolne täiskasvanu peab vanematega ühendust võtma, teavitades neid juhtumist ja kokku leppida edasine käitumine/tegevused (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Kahtluse korral, et väärkohtlejaks on lapsevanem, tuleb spordiklubil last airates pöörduda lähtuvalt juhtumi iseloomust lasteabi, kohaliku omavalitsuse või politsei poole (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021).

PROBLEEMISEADE

Sporditurvalisus ei ole ülemaailmselt defineeritud, seega on võimalus, et seda mõistetakse erinevalt. Selleks, et sporditurvalisust tagada, peavad kõik spordis osalevad isikud seda ühtemoodi mõistma. Vastasel juhul on suurem risk, et spordis ei osata väärkohtlemist märgata ja vastavalt reageerida. Väärkohtlemise ennetamine spordis on vajalik ja selle jaoks on olemas erinevad meetodid. Üheks võimaluseks on määrata spordiorganisatsioonis kontaktisik, kelle eesmärk on tagada ja edendada spordis osalevate laste turvalisust ning reageerida eetikakoodeksi rikkumisele (FIFA Training Centre, 2022).

Spordiorganisatsioonides on väärkohtlemise ennetamiseks mõeldud koolitused lastega töötavatele spetsialistidele (Sotsiaalkindlustusamet jt, (i.a)). Väärkohtlemise juhtumite korral peab spordiorganisatsioon edastama abivajavast või hädaohus olevast lapsest lastekaitset, politseid või Lasteabi (LasteKS § 17). Asutuse poolt määratud kontaktisik kergendaks ja lihtsustaks väärkohtlemise ennetamist ja juhtumite lahendamist, sest ta on sellele spetsialiseerunud ja omab vastavaid teadmisi. Lisaks annab kontaktisiku olemasolu spordis osalevatele inimestele konkreetse teadmise, kelle poole nad saavad väärkohtlemise märkamise või kahtluse korral pöörduda. Kontaktisikul on vastav koostöövõrgustik, kelle poole pöörduda ja kes menetlevad alaealiste väärkohtlemise juhtumeid. Kontaktisiku pädevuste ja oskuste alla kuuluvad järgmised omadused: emotsionaalne intelligentsus; turvalisuse protseduuride tundmine; probleemide lahendamine ja otsuste tegemine; efektiivne juhendamine; toetav ja peegeldav praktika (Flounders, 2023). Paraku on Eestis konkreetse asutuse poolt määratud kontaktisiku olemasolu puudulik ning sel põhjusel võivad väärkohtlemise juhtumite lahendamine olla puudulik, lisaks ei pruugi spordiorganisatsioonidel olla teadmisi väärkohtlemise märkamise kohta.

Bakalaureusetöö eesmärk on uurida ja analüüsida kontaktisiku mõju sporditurvalisusele.

Lähtuvalt bakalaureusetöö eesmärgist, olen püstitanud kolm uurimisküsimust:

- Mis on spordiga seotud isikute jaoks sporditurvalisuse tagamine ja väärkohtlemise ennetamine?
- Millised on väärkohtlemise ennetamise ja käsitlemisega seotud meetmed spordiorganisatsioonides?
- Milline peaks olema asutuse poolt määratud kontaktisiku roll sporditurvalisuse tagamisel?

II PEATÜKK: METOODIKA

2.1 Metodoloogiline lähenemisviis

Käesolevas bakalaureusetöös kasutasin kvalitatiivset uurimismeetodit, sest see võimaldab aru saada kontaktisiku mõjust sporditurvalisuse tagamisele. Kvalitatiivse uurimismeetodi eesmärk on uute teadmiste avastamine ja mõistmine, milline on sotsiaalne elu (Strömpl, 2020). Kvalitatiivne uurimismeetod annab võimaluse mõista ja keskenduda inimeste subjektiivsetele tegevustele ja kogemustele konkreetses kontekstis (Strömpl, 2020). Kvalitatiivse uuringu käigus tegeletakse inimeste isikliku ja sotsiaalse kogemuse, uurimise, tõlgendamise ja kirjeldamisega (Laherand, 2008). Kvalitatiivses uuringus on enamasti väiksem valim, mis võimaldab anda adekvaatse vastuse uurimisküsimustele (Laherand, 2008). Kvalitatiivse uuringu läbi antakse edasi uuringus osalejate teadmisi, kogemusi ja mõtteid (Laherand, 2008).

2.2 Andmekogumismeetod

Bakalaureusetöös kogusin andmeid poolstruktureeritud individuaalintervjuudega, et keskenduda käesoleva töö teemale ja aru saada kontaktisiku mõjust sporditurvalisuse tagamisele. Poolstruktureeritud intervjuus kasutatakse eelnevalt tehtud intervjuukava ja intervjuu ajal võib küsimuste küsimise järjekord muutuda (Lepik jt, 2014). Poolstruktureeritud intervjuu ajal võib juhtuda, et intervjuueeritav vastab ühe küsimuse käigus ka järgmisele küsimusele, mida uurija ei ole veel esitanud. Sellisel juhul tuleks lubada intervjuueeritaval küsimusele vastata teda peatamata, sest vastasel juhul võib intervjuueeritav segadusse sattuda.

Nagu eelnevalt mainitud, tegin kõigi osalejatega individuaalintervjuud, sest see võimaldab intervjuueeritaval võtta vastamiseks aega ja teha vajalikke täpsustusi. Intervjuude ajal kasutasin aktiivset kuulamist, mille eesmärk on see, et intervjuueeritav tunneks ennast võimalikult mugavalt ja intervjuueerija mõtleks kaasa. Aktiivse kuulamise käigus ei katkesta intervjuueerija intervjuueeritavat ja pöörab tähelepanu tema ütlustele, kavatsustele, tunnetele ja sisule (Jahromi jt, 2016).

2.3 Uurimuses osalejad

Uurimuses osalesid neli inimest, kes töötavad erinevates spordiorganisatsioonides üle Eesti ja olid valmis jagama enda mõtteid ja kogemusi seoses sporditurvalisuse tagamisega.

Intervjueeritavate leidmiseks kasutasin sihipärast valimit, ehk valisin intervjueeritavad vastavalt oma bakalaureusetöö teemale. Osalejate poole pöördusin eraldi e-kirja teel ning põhjendasin, miks soovin just neid intervjueerida oma bakalaureusetöö teemal. Intervjueerisin nelja spordiorganisatsiooni või spordivaldkonnaga seotud inimest, näiteks tegevjuhte, peasekretäre, juhiabisid, direktoreid ja kontaktisikuid.

Intervjuud on kõik konfidentsiaalsed. Konfidentsiaalsuse tõttu ei kasuta ma töös intervjueeritavate isikuandmeid, et neid ei oleks võimalik ära tunda. Selle tagamiseks kasutan intervjueeritavatele määratud lühendeid. Tutvustasin ka intervjueeritavatele konfidentsiaalsust ja uurimuse käiku. Kõik intervjuud toimusid veebisilla *Microsoft Teams* vahendusel videokõnedena.

Intervjuud toimusid mitme kuu vältel, sest keeruline oli intervjueeritavaid saada ja nendega ühist aega leida. Intervjuude kestus oli keskmiselt 35 minutit. Intervjuusid salvestasin enda telefoniga ja kasutasin selleks *Voice Memos* telefoni rakendust. Kuigi mainisin intervjueeritavatele saadetud kirjades ka konfidentsiaalsust ja vestluse salvestamist, küsisin siiski enne intervjuu algust kõigi osalejate käest uuesti nõusolekut meie intervjuu salvestamiseks. Kinnitasin neile, et ei jaga seda salvestust teiste isikutega ega avalikusta intervjueeritavaid, samuti lubasin kõik salvestised peale bakalaureusetöö valmimist kustutada. Saadud salvestused on minu telefonis, millel on ekraanilukk ning lisaks olen salvestamiseks kasutatud rakendusele ka omakorda parooli peale pannud, ilma milleta ei saa rakendusele ligi.

2.4 Analüüsimetoodika

Kõik toimunud intervjuud salvestasin ja transkribeerisin. Transkribeerimiseks kasutasin Tallinna Tehnikaülikooli Küberneetika Instituudi poolt loodud veebipõhist transkribeerimist (Olev jt, 2022). Laadisin eelnimetatud lehele üles MP3-faili salvestistest ja transkriptsioon saadeti minu e-maili aadressile. Reaalsuses ei kuula keegi sinna üles laetud faile ja transkriptsioonis võib vigu olla, seega kontrollisin transkriptsiooni peale

kättesaamist ka üle. Üle kontrollimise eesmärgiks oli tekkinud vead parandada, et intervjueeritavate vastused oleksid samad, mis salvestisel.

Käesolevas bakalaureusetöös kasutasin temaatilist analüüsi, mille eesmärk oli osalejate seletustest ja tõlgendustest paremini aru saada. Teemaatiline analüüs võimaldab seletada andmetest tulenevate teemade järjestust ja sisu (Kalmus jt, 2015). Teemaatilise analüüsi tegemisel kasutatakse avatud kodeerimist, mille käigus tuleb tekst võtta osadeks ja ära kodeerida (Lepik jt, 2014). Avatud kodeerimise puhul mõtleb koodid välja kodeerija ja ta sõnastab need võimalikult meeldejäädvalt ning lühidalt, et teksti oleks võimalik hästi kokku võtta (Kalmus jt, 2015). Intervjuusi tehes tõid osalejad välja ka teemasi, mis uurimisküsimustes ei kajastu. Näiteks tõid osalejad välja ressursi puudumise kontaktisiku ametikoha loomisel. Intervjuus osalejad rõhutasid ka kogemuse puudumist ning ebakindlust selles osas, kas väärkohtlemise juhtumite lahendamine näeks reaalsuses samasugune välja, nagu juhendis kirjas on.

Transkribeerimise ja intervjuude salvestiste kuulamise järel tegin kogutud andmete alusel kodeerimise. Koodid lõin tekstis esinenud märksõnade põhjal, mis kirjeldavad ka andmestikku. Koodide loomiseks kasutasin *Google Docs*'i faili, kus eraldas transkriptsioonide põhjal erinevad rühmad, kasutades erinevaid värve. Keskendus sellele, et transkriptsioonid ja koodid oleksid omavahel ühtivad ja kirjeldaksid andmeid. Intervjuude sisu edasi andmiseks lisasin intervjuudes kõlanud tsitaadid.

2.5 Uurimuse eetilised probleemid

Kuna minu bakalaureusetöö teema ei ole Eestis väga levinud, siis intervjuukava tehes pidin kõik küsimused hästi läbi mõtlema. Tegin endale selgeks kontaktisiku olemuse spordis ja olin valmis seda ka intervjueeritavatele seletama. Intervjuu küsimused ja kava arutasin mitu korda enda lõputöö juhendajaga läbi ning muutsin neid vastavalt juhendaja tagasisidele. Küsimusi ma intervjueeritavatele enne intervjuud ei saatnud.

Enne intervjuude algust tutvustasin uuesti töö teemat ning uurisin, kas neil on mulle enne intervjuuga alustamist küsimusi. Konfidentsiaalsuse eesmärgil ei ole käesolevas töös intervjueeritavate nimesi ega ametikohti mainitud.

2.6 Eneserefleksioon

Intervjuude läbiviimine bakalaureusetöö uurimistöö jaoks oli minu jaoks täiesti uus kogemus, sest ma ei olnud kunagi kedagi intervjuueerinud, veel vähem videokõne kaudu. Samas oli mõte intervjuueerimisest alguses hirmutav, sest intervjuueerisin enda jaoks väga autoriteetseid inimesi ning ei tahtnud ebaõnnestuda. Peale esimest intervjuud kadus see hirm ära, sest sain aru, et ma olen enda jaoks kõik ilusti läbi mõelnud ja selgeks teinud ning leidsin uuesti enda enesekindluse. Minu kogemus intervjuueeritavatega oli väga meeldiv ning need täitsid minu jaoks intervjuu eesmärgi ja aitasid antud teema uurimisele kaasa.

Siiski oli mul probleeme intervjuueeritavate leidmisega. Nimelt saatsin üle 20 e-kirja erinevatele spordialaliitudele, kuid vastuseid sain vaid üksikutelt. Ühel hetkel tundus lootusetu üldse intervjuueeritavaid leida, sest spordialaliitude nimekirja olid jäänud vaid mõned, kellel ma veel kirjutanud ei olnud. Enamik vastused olid eitavad, kuid õnneks leidsin ka neid, kes soovisid minu intervjuus osaleda. Eitavate vastuste seas leidsin ka neid vastuseid, kus öeldi, et nad ei ole huvitatud või neil puudub ajaline ressurss. Minu jaoks oli see negatiivselt üllatav, sest arvan, et tegu on olulise teemaga, millest tuleks rääkida ja seda edendada.

Positiivne oli see, et kõik minu intervjuueeritavad suhtusid antud teemasse tõsiselt ja mõtlesid kaasa. Sain nendest intervjuudest palju uusi teadmisi ja mõtteid, millele ma ise ei olnud osanud tähelepanu pöörata. Kõik intervjuud õnnestusid ja õpetasid mulle palju. Ma tundsin, et muutun iga intervjuuga enesekindlamaks ja suudan oma emotsioone kontrollida olukorras, mis on minu jaoks uus.

Sain ka mõned õppetunnid intervjuueeritavaid otsides. Nimelt kuna intervjuueeritavaid oli üsnagi raske leida, siis tulevikus taolises olukorras olles hakkaksin kindlasti varem sellega tegelema, et vältida paanikat. Samuti ei osanud ma arvestada võimalusega, et mulle ei vastata või saan eitava vastuse. Samuti ei märkinud ma esimestes kirjades ära seda, et palun vastada mulle 5 tööpäeva jooksul. Seega ma ootasingi väga pikalt vastuseid, mida lõpuks ei tulnudki ning siis sai mulle selgeks, et ma pean korraga kirjutama rohkematele inimestele ja meili lisama ka vastamise aja. Julgen öelda, et vastamise aja lisamine oli hea, sest isegi, kui sain eitavaid vastuseid, siis ma polnud enam teadmatutes ja sain hakata otsima uusi intervjuueeritavaid.

III PEATÜKK: TULEMUSED

Käesolevas peatükis esitan andmete analüüsi põhjal saadud tulemused uurimisküsimuste ja kodeerimisprotsessi alusel. Põhikategoriateks on sporditurvalisuse kontseptsioon ja selle tagamine, väärkohtlemise ennetamine ja juhtumite lahendamine spordis ning asutuse poolt määratud kontaktisiku mõju sporditurvalisusele. Esitan tsitaadid, mis kirjeldavad intervjuueeritavate seisukohti konfidentsiaalselt. Tsitaadid, mille olen välja jätnud, on tähistatud märgiga /.../ ja erinevate intervjuueeritavate tsitaadid olen eraldanud semikooloniga. Konfidentsiaalsuse eesmärgil ei too ma eraldi välja seda, millisest intervjuust tsitaat pärineb ning esitan antud peatüki ühise tekstina. Andmete analüüsi tehes esines sarnaseid, aga ka erinevaid seisukohti.

3.1 Sporditurvalisuse kontseptsioon

Intervjuudes osalejad tõid välja sarnaseid ja kattuvaid seisukohti ning mõtteid sporditurvalisuse kontseptsioonist. Peamiselt kirjeldati sporditurvalisust kui keskkonda, kus kõik spordis osalejad peaksid ennast hästi tundma: „/.../ *turvaline sportlane peaks olema selline, kus kõik osapooled tunnevad ennast hästi, nii spordis osalejad aga ka kõik, kes on sporti kaasatud. kes on spordis, tunnevad ennast hästi, nemad on ja nendega ollakse sõbralikud ja nad on võrdselt koheldud ja kedagi ei alandata, see ongi sporditurvalisus./.../; /.../ me loome nende jaoks keskkonna, mis on arendav, mis on edasiviiv, mis on, mis teeb, üks ole, kõik seal nii-öelda turvaliseks ja kõik kes tunnevad ennast kindlalt ja ja on positiivses keskkonnas /.../; /.../ tunnevad ennast hästi, nad neile meeldib tulla sportima ja see hästi tundmine tähendab seda, et nad saavad olla nad ise ja ja nad julgevad seal meiega sportimas olles ennast väljendada. /.../ ; /.../ Ja see tähendabki tegelikult see hõlmab endas nii inventari, kui ka omavahelisi positiivseid suhteid./.../.* Mõned intervjuus osalejad on ka välja toonud, et turvaline sport tähendab ka häid suhteid oma treeningkaaslaste ja treeneriga. Intervjuudest saab järeldada, et sporditurvalisuse kontseptsioon hõlmab erinevaid aspekte, mille koostoimimisel on võimalik luua sportlik arendav keskkond, kus kõik osalejad tunnevad end hästi. Erinevad aspektid on omavahelised suhted, inimese isiklik tunne ja heaolu spordis ning spordikeskkond. Lähtuvalt tsitaatidest saab öelda, et sporditurvalisuse kontseptsioon on

keskkond, kus osalejad tunnevad ennast turvaliselt ja positiivselt, nad kogevad sõbralikkust, võrdset kohtlemist ja neid ei alandata. Seega on turvaline spordi keskkond oluline ja see julgustab sportlasi ja spordis osalejaid väljendama ennast, jääma iseendaks ja tundma end toetatuna.

Sporditurvalisuse eest on vastutavad nii sportlane, treener, lapsevanem, juhtkond ja pealtvaatajad. Enamike intervjuueeritava hinnangul on sporditurvalisuse tagamine kõigi ülesanne: *./.../ me ei saa öelda, et see on ainult ühe osapoolle, tegelikult on see kõikide kui me läheme niimoodi, et ütleme, et kui see laps või täiskasvanud inimene läheb spordiga tegelema, siis tema juba tegelikult peab teadma, mis on okei, mis ei ole okei, ./.../; ./.../ Kõik kõik need, kes sinna seal selles on kaasatud, lapsevanemad annavad kodust kaasa teadmised ja oskused ja ja siis need treenerid ja muud isikud, kes seal on nagu kolm, kolm kategooriat. Või noh, kõik on osalised, ainult kui lapsevanemad ei, ei käitu adekvaatselt, ei õpeta lapsi, siis on noh, mis jääb midagi puudu kogu sellest./.../.* Siiski üks intervjuueeritav toob välja, et nende spordiorganisatsioonis mängib sporditurvalisuse loomisel olulisemat rolli laps, aga ka teised sporti kaasatud inimesed: *./.../ ütleme, selline kolmnurk või nelinurk, et meil on. Meil on tegelikult see laps ise. Või ütleme siis sportlane, treener, klubi, lapsevanem, et et noh, siin võib-olla tuleb ka mingis kontekstis juurde ka, ütleme selline kus iganes see sporditegemine toimub, ütleme siis haldaja keskuse haldaja./.../.* Sporditurvalisuse tagamise eest vastutavate isikute suhtes ollakse ühel meelel, kuid mõned intervjuueeritavad toovad välja, et sporditurvalisuse tagamine on kõigi ülesanne, samas, kui teised toovad välja konkreetsed isikud nagu lapsevanem, sportlane, treener. Seega selgub intervjuudest, et sporditurvalisuse tagamise eest ei vastu ainult üksikisikud või institutsioonid, vaid mitmed osapooled. Tsitaatides rõhutatakse eetilise käitumise olulisust, ehk siis tuleks käituda teisi austavalt ja vastutustundlikult. Sporditurvalisuse tagamisel mängivad olulist rolli lapsevanemad, kelle kasvatus ja õpetused mõjutavad lapse käitumist ja turvatunnet. Tsitaadid annavad mõista, et turvalist spordikeskkonda saab tagada läbi kõigi osapoolte kaasamise ja nende vahelise koostöö ja avatud suhtluse.

3.2 Mis on väärkohtlemine ja kuidas spordiorganisatsioonis väärkohtlemist ennetatakse ja juhtumeid lahendatakse

Väärkohtlemise juhtumid spordis on aktuaalne ja oluline teema. Väärkohtlemise liigid on emotsionaalne väärkohtlemine, füüsiline väärkohtlemine, seksuaalne väärkohtlemine ja lapse hooletussejätmine. Selleks, et saada paremini aimu, kuidas spordiorganisatsioon väärkohtlemist mõistab, küsisin intervjuueeritavatelt nende perspektiivi: */.../ siis väärkohtlemine väärkohtlemine tähendabki seda, et sellest hetkest alates noh, mina räägin just lastest, et kui üks osapool tunneb ennast juba ebamugavalt, see tähendab, et midagi on valesti. See tähendabki seda, et kas laps tunneb ennast ebamugavalt või treener tunneb ennast ebamugavalt, oma klubi, et see ongi juba see, ütleme ja väärkohtlemine./.../; /.../ käitumine, mis ei ole vastavuses nende reeglitega, mis me oleme kehtestanud ja mis ei ole vastavuses ka sellise ainult vaikivas kokkuleppes oleva oma omavahelise käitumisega. Väärkohtlemine on siis, kui keegi tunneb, et talle mingi mingil moel liiga tehtud./.../; /.../Et see on tahtlik, korduv tegevus, põhjustab teisele siis pingeseisundit või ebamugavust või siis füüsilise väärkohtlemise puhul füüsilist valu, eks, või siis noh, seksuaalset,/.../. Üks intervjuueeritav tõi välja, et väärkohtlemise mõiste on ajas muutuv ja on ka tänaseks muutunud võrreldes aastate taguse ajaga: */.../ma arvan, et see on, see on selline laiem küsimus, et et mis, kellele, mida on nüüd. Ja, ja ma arvan, et me oleme täna ka sellises mingis mõttes nagu nagu nagu muutuv etapis. Et kus, kus tulebki, kus tulebki mingid standardid, on, on, on erinevad vana erinevad vanused treenerid võib-olla klubid/.../*. Intervjuudest selgub, et väärkohtlemist mõistetakse kui olukorda, kus spordis osalev isik tunneb ennast ebamugavalt ja ebaturvaliselt. Ebamugavuse tunde põhjuseks võivad olla käitumisviisid, mis ei ole kooskõlas kehtivate reeglite ja normidega. Laste puhul saab ebamugavustunnet ennetada läbi toetava keskkonna loomise, selgete reeglite ja teadlikkuse tõstmise. Oluline on, et laps oleks teadlik sellest, milline käitumine on normaalne ja eetiline ning milline mitte. Tuuakse välja ka seda, et treener või klubi tunneb ennast ebamugavalt. Üheks näiteks, kuidas treener ennast ebamugavalt võib tunda on see, et ta ei julge/ei oska konfliktidesse või väärkohtlemisse sekkuda. Samuti võib treener tunda survet, et tema õpilased oleksid edukad ja sellepärast kasutada ebaeetilisi meetodeid, mis ei pruugi tema väärtustega kooskõlas olla. Väärkohtlemist mõistetakse, kui tegevust, mille tagajärjel kogeb inimene ebamugavust, valu, traumad ja hooletussejätmist. Lisaks tuuakse välja, et väärkohtlemise*

mõiste on ajas muutuv, mis peegeldab ühiskonna ja spordikultuuri arengut. Eelnimetatud põhjustel on pidevalt vaja kohandada standardeid ja arusaamu väärkohtlemise ennetamisel ja mõistmisel.

Eestis on ka avalikuks tulnud mitmed väärkohtlemise juhtumid spordis, seega on oluline rääkida ja rakendada ennetamise meetodeid, ning et spordiorganisatsioonis oleks teadlikkus, kuidas sellises olukorras käituda. Tähelepanu tuleks pöörata kindlatele reeglitele, käitumisjuhenditele, koostöövõrgustikule ja teadlikkusele. Uurisn ka intervjueeritavate käest, kuidas spordialaliidus väärkohtlemist ennetatakse ja juhtumite korral käitutakse. Üks intervjueeritav, kes on EADSE esindaja, kus tegeletakse väärkohtlemise ennetamisega: */.../ Ega klubid ise meile nüüd ei tule, rääkima seda, kui on mingisugune väärkohtlemise juhtum. neil ei ole seda kohustust, et et ainult siis meie meie oleme teinud või ainult et noh, meie oleme teinud sellise näidiskodukorra, mis siis mis siis ongi nagu mõeldud kõikidele spordis osalejatele, sealhulgas ka siis laste vanematele ja sportlastele./.../; /.../ teinud need nii-öelda need selle kodukorra, eks ju ja ma tean, et mõned alaliidud on seda vastu võtnud, puudub statistika, kui paljud spordiklubid nii-öelda siis ta vastu võtnud, ei hõlma, ainult üks ole seda nii, et ennetavat käitumist vaid see ka nii-öelda siis seda teavitamist väärkohtlemisest teavitamist ja, ja siis need protseduuri reegleid ja distsiplinaarmenetluse läbiviimist/.../. Ehk siis spordialaliitudel ei ole kohustust vastu võtta Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA loodud kodukorda, kus on kirjas väärkohtlemise juhtumitest teavitamine, menetluse alustamine, protseduurireeglid ja ennetav käitumine. Sporditurvalisuse tagamisel puudub üleriigiline süsteem, kord ja kohustused, mille tagajärjel käituvad spordialaliidud nii nagu õigeks peavad. Eelnimetatud põhjustel võib spordialaliitudes väärkohtlemise ennetustöö ja juhtumitest teavitamine erineda, üks intervjueeritav tõdeb, et Eesti spordialaliitudes on teadmised ja reeglid puudulikud: */.../ või on see ka meie enda alaliit, siis meil on juba need asjad paigas, me oleme pidanud valusate kogemuste kaudu arusaama ja reeglid paika. Paraku kuna ma koolitan ka teisi alaliite, siis seal nii hästi ei ole, kuna see vana mõtteviis on nii tugevalt sees ja paljud ei tahagi ajaga kaasas käia./.../.* Antud intervjueeritav toob välja ka selle, et enamus juhtudel on väärkohtlejateks need, keda on ise väärkoheldud ja pole õigel ajal abi saanud. Seega on päriselt oluline väärkohtlemise märkamine, ennetamine, ohvritele abi ja toetuse pakkumine, tänapäevane mõtteviis ja teadlikkus. Samuti on spordialaliitudes juhtumite lahendamine ühe intervjueeritava sõnul kesine, sest tihti*

mõeldakse, et: /.../ ehk see ei ole nii tõsine, lükkame selle vaiba alla ja las see jääb meie alaliidu sisse ainult/.../. Teine intervjuueeritav tõdeb ka murekohti väärkohtlemise juhtumite lahendamise puhul: /.../ administratiivne võimekus puudub, et et jällegi need olukorrad, mis on ka siin avalikuks tulnud, tulevad aastate tagant ülesse või kerkivad üles, et mis mul on alati nagu tunne jäänud näiteks on nagu tegemata kommunikatsioon ja töö nii lapsevanema kui kui klubi treeneri poolt. Aga meie spordialaliidus esimesed sammud peale teavitust on, on, meil on meie alaliidu sees on treenerite kogu on see koht, kes siis seda esimesena peaks käsitlema või menetlema. Et kindlasti osapoolte ärakuulamine ja, ja see on, see on need esimesed sammud, et et eks, eks ma arvan, ajapikku peab meil olema väga selge, võib-olla noh, selline nagu standardarusaam, eks ole, et mis on mis, et nagu ma ütlesin, et siin on ka väga palju, on erinevate taustadega inimesi, kellele kellele erinevad asjad tunduvad erinevad./.../. Sain intervjuusid tehes aru ka sellest, et spordialaliitudel ei pruugi olla väärkohtlemise juhtumite olukorda, ehk siis intervjuudest kajastub mingil määral ka kogemematust, mille tagajärjel on keeruline öelda, kuidas päriselt teavitamine ja lahendamine välja näeks: /.../ Õnneks ei ole praegu veel sellist olukorda olnud, mis nii-öelda see vist sinna kategooriasse läheks, aga aga mina oskan ka otseselt öelda seda, et kuigi meil on mingeid selliseid kui reaalses elus on mingisuguseid vastu käimised olnud, senimaani oleme saanud selle vestlemisega hakkama et kas need on siis kahe inimese vahelised või siis on keegi kolmas sinna, tähendab siis treeneri ja ja sportlase vahel või siis on, kui on laste omavaheline probleem olnud, siis me oleme, siis on nagu nad kõik olnud. Lapsevanem, ma ei, kas ongi, ma ei tulegi hetkel meelde, et kas lapsevanemaid kaasatud? Võimalik, et pärast midagi räägitud, aga aga jah. Meil on paberil juhend olemas, kuidas tegutseda. Aga meil ei ole olnud vaja veel seda elus rakendada./.../. Senini on antud spordiorganisatsioonis juhtumeid lahendatud vestlemise läbi, ehk kui on probleem kahe inimese vahel, siis nad räägivad omavahel probleemi selgeks, kui on lastevaheline probleem, siis on vestlusse kaasatud kõik osapooled. Eestis puudub ühtne lähenemine ja kohustused väärkohtlemise ennetamiseks ja teavitamiseks, mille tõttu on teadmised piiratud. Nimelt, kui puuduvad teadmised, on raske märgata väärkohtlemise märke ja selle tõsiduse hindamist. Juhtumite lahendamine on kesine, sest emotsionaalset väärkohtlemist on keeruline hinnata ja tõestada, puuduvad juriidilised teadmised ja menetlused, erapooletu isiku puudumine ja väärkohtlemise tõsiduse alahindamine. Eelnimetatud aspektid on ka põhjuseks, miks ei

pruugita väärkohtlemist alati tõsiselt võtta. Intervjuu vastuste puhul saab järeldada et spordiorganisatsioonidel on puudu konkreetsed ja selged juhised ja standardprotseduurid, millest organisatsioonid ja spordis osalevad inimesed päriselt ka aru saaks ja nende kasu mõistaks. Selgete juhiste puudumisel võivad spordiorganisatsioonid lahendada delikaatseid ja keerulisi teemasid vastavalt intuitsioonile. Paraku võib selline lahendamine olukorda raskendada, kuna ei teata kuidas õigesti läheneda.

Intervjueeritavad kirjeldavad, mis on juhtumite lahendamise puhul hästi: *./.../ Hästi on meil see, et meil on normaalsed inimesed ja väike kogukond, eks siis me saamegi vestelda niiviisi, kui oleks suurem hulk inimesi, tuntakse üksteist vähem, siis ilmselt peaks rohkem poliitikale toetuma. Aga, aga, ja siis on meil hästi ka see, et nüüd aasta alguses said veel kinnitatud alaliidu poolt või see volikogu kinnitas sellega kaitstusekodukorra, et kuidas, kuidas käituda. Tegime ka ühe sellise vabalt ulatava seminari, jah, poolteist tundi, seletasime seda lahti, mida, mida siis see tähendab kellegi kellegi jaoks ja kuidas./.../; ./.../ on lastekaitseametnik, kes menetleb eraldi, kõik alaealistega seotud ja siis lastekaitseametniku käest see liigub. Kui on vajadust distsiplinaarinspektori kätte või kui näiteks lastekaitseametnik näeb, et on hädaohus olev laps, et siis kohe automaatselt antakse edasi jõustruktuuridele sinna, kuhu vaja ja meil on kohe koostööpartnerid. Ehk siis tegelikult ütleme, meie alaliidu sees on selged reeglid, käitumisjuhendid koodeksid, kõik on oma koha peal sisse juurutatud ja loomulikult ennetustööl on hästi suur osa./.../.*

Intervjueeritavad mainivad erinevaid positiivseid asjaolusid ja räägivad oma spordialaliidu raames, mis on oluline. Eelnevatest tsitaatidest nähtub, et ühelt poolt toetab juhtumite lahendamist väike kogukond, kõik tunnevad kõiki. Teisalt selgub intervjuus, et ühes spordialaliidus on olemas ja kinnitatud kaitstuseeskirjad ning kontaktisiku olemasolu laste turvalisuse tagamiseks, mis mängivad ka väärkohtlemise juhtumite lahendamise puhul rolli. On loodud alaliidu siseselt reeglid ja käitumisjuhendid ning tegeletakse ennetustööga. Lisaks toetab juhtumite lahendamist ka see, et nendest on aina rohkem hakatud rääkima.

Murekohtadeks väärkohtlemise juhtumite lahendamise puhul toodi välja: *./.../ Et see tõendamise asi, et politsei ka tihti ei menetle neid juhtumeid, sest need ei kipu kohtus vett pidama, aga teistpidi räägitakse, et see on äärmiselt oluline, ja samas jällegi ei saa emotsionaalse väärkohtlemise eest vastutusele võtta./.../; ./.../ Noh, ma arvan, et kõige suurem puudujääk ongi kogemuse puudumisel, et tegelikkuses ju tegelikult kui me*

räägime alaliidu või siis ka klubi poolt lahendatavatest juhtumitest ja, ja kui me, kui me täna proovime nagu enda sees selle asja ära lahendada, siis, siis küsimus on juriidilistes teadmistes ja nii-öelda menetlustoimingutes kõiges selles, et kes, kes meid siis nagu aitab, et okei, noh ja küll, siis me saame palgata juristi, mis on jälle raha on ju ja, ja kõik edasi on ju, et et ma arvan, et see ongi tegelikult kõige suurem, kõige suurem probleem./.../; /.../ Räägin hüpoteetiliselt või et kui meil reaalselt mingisugune juhtum tuleks, siis võib-olla puudujääk see, et jällegi, et meil on väike kogukond ja erapooletu inimese leidmine on raske./.../; /.../ aga et kui mingisugune juhtum tuleb, et kas me suudame piisavalt kiiresti reageerida ja ja adekvaatselt tegutseda tegelikult suhteliselt väikeses ajavahemikus./.../.

Intervjuu vastuste põhjal on võimalik aru saada murekohtadest, nimelt on emotsionaalset väärkohtlemist keeruline tõestada ja hinnata, mille tõttu ei võeta seda ka iga kord tõsiselt. Samal põhjusel ei pruugi politsei alati võtta emotsionaalse väärkohtlemise juhtumeid menetlusse, sest enamasti on seda keeruline tõestada, aga samas tõstetakse esile, et on ikkagi oluline politseisse selleteemaline avaldus teha. Samuti rõhutatakse, et suureks probleemiks on kogenematus ja kogemuste puudumine, mis ühest küljest on hea, et antud alaliitudes ei ole väärkohtlemise juhtumeid esile tulnud, kuid see ei tähenda, et juhtumeid poleks. Olematu kogemuse pärast tekib kahtlus, kas spordiorganisatsioon suudab kiirelt ja vastavalt väärkohtlemisele reageerida ja asjakohaselt lahendada. Lisaks on murekohaks juriidiliste ja menetlustoimingute teadmiste puudumine, eriti alaliidu või klubi tasandil ning erapooletu inimese leidmine, kes on suuteline selliseid olukordi lahendada. Siiani on probleemiks vanaaegne mõtlemine, mille kohaselt on emotsionaalne väärkohtlemine olematu probleem ja normaalsus.

3.3 Kontaktisiku roll sporditurvalisuse tagamisel

Eestis ei ole spordiorganisatsioonikeskne kontaktisik väga tuntud ning minu bakalaureusetöö keskendubki peamiselt sellele, kuidas mõjuks asutuse poolt määratud kontaktisik sporditurvalisuse tagamisele. Uurisin intervjuueeritavate käest, kuidas nemad näevad kontaktisiku vajalikkust ja millised peaksid tema ülesanded ning pädevused olema. Pidin ka mõnele intervjuus osalejale kontaktisiku ametit ja ülesandeid seletama. Siiski on intervjuueeritavate jaoks kontaktisiku roll pigem selge, kuigi enamikes Eesti spordialaliitudes puudub konkreetne isik: /.../ *Et see jää üksuguseks, et ta ei, ei oleks üks selles olukorras, ta teab, et kui ta ei julge, noh, näiteks kui noore puhul on tegemist, ja ei julge lapsevanema poole minna pöörduda või, või ei julge treeneri poole pöörduda, siis,*

siis on ikkagi teada keegi isik, kes sellega siis kuhu minna./.../; /.../ Aga, aga, aga noh aga reaalsus on, reaalsus on see, et, et ennetada midagi või olla nii-öelda toeks. Noh, ei, ma täna ütlen, et me enamus jällegi enamus Eesti sporti, ma arvan, ei tegele väga palju sellega, et positiivne on see, et me räägime sellest./.../. Samuti toodi näiteid välismaa kohta, kus on kontaktisiku koht spordiorganisatsioonis kohustuslik: /.../ Vaata see ongi see, et siis see näitab seda, et klubis selle asjaga tegeletakse, on inimene on nagu täiesti selgelt väljendatud milline käitumine on OK, milliste juhtumite puhul, sa saad minu juurde pöörduda, isegi siis, kui sa mõtled, et võib-olla isegi, et sa mõtled, et see ei ole väärkohtlemine, et inimesi nagu julgustada neid rääkima./.../; /.../ Siis noh see lihtsustab, mina, loodan, et see lihtsustab inimesel nendest asjadest teada andma./.../; /.../ Näiteks Soome näide oli see, kus üks klubi sai trahvi selle eest, et tal ei olnud määratud kontaktisikut ja ja siis ta sai trahvi selle eest, et inimesel ei olnud võimalik kubis kellegile nagu, puudus inimene kellega nagu nendest asjadest nagu rääkida ja kes seda menetlust üldse läbiviiks./.../; /.../ Et see toob nagu nendest juhtumitest teada anda nagu lähemale, kui on konkreetne inimene kellele rääkida,/.../; /.../just seksuaalsed ja füüsilised ja emotsionaalsed väärkohtlemised, et need saaksid ka õiglaselt lahendatud ja et tagada see, et kõik osapooled saaksid ennast spordis turvaliselt tunda ehk siis, kui on olemas alaliidus, laste turvalisuse heaolu ametnik mitte ainult nime poolest, vähe sellest, et ta määratakse, et ta peab olema kvalifitseeritud, õpetatud ja tal peab olema tegutsemisvabadus./.../. Tsitaatidest tuleb välja, et kontaktisik spordi kontekstis on oluline mitmel tasandil. Intervjueeritavad näevad kontaktisikut, kui inimest, kelle poole saavad ohvrid ja teised isikud väärkohtlemise märkamisel pöörduda. Samuti toetab ja suunab kontaktisik neid, kes tunnevad ennast ebakindlalt olukordades, kus on väärkohtlemise kahtlus või olukord. Kontaktisiku olemasolu spordiorganisatsioonis aitab kaasa väärkohtlemise ennetamisele ja teadlikkuse tõstmisele, tänu millele kehtestatakse organisatsioonis selged käitumisnormid ja juhised väärkohtlemise juhtumite lahendamiseks, seda kinnitab ka Soome näide. On vajalik, et kontaktisik oleks vastavalt kvalifitseeritud ja koolitatud, et ta oskaks seksuaalse ja emotsionaalse väärkohtlemise juhtumeid oma rollist lähtuvalt lahendada. Isegi, kui puudub konkreetne kontaktisik, siis intervjuus osalejad tõdesid selle rolli olulisust. Intervjueeritavad märkisid, et kontaktisiku olemasolu aitaks tagada sporditurvalisuse, julgustades väärkohtlemise juhtumite ja/või kahtluse korral tema poole pöörduma.

Kontaktisiku koostöövõrgustik on äärmiselt oluline ja vajalik, sest kõigil inimestel, kaasa arvatud lastega töötavatel spetsialistidel ja kontaktisikul on kohustus hädaohus või abivajavast lapsest teavitada Lasteabi, lastekaitset või politsei (Lastekaitseeadus § 27.). Intervjueeritavad kirjeldasid, kellega nemad näevad kontaktisikut koostööd tegemas: /.../ *et see jällegi jällegi ju sõltub sellest juhtumist, kas ta on, kas ta midagi noh, ütleme võib-olla isegi kriminaalsemat või, või vähem või rohkem kriminaalsemat ja ja, aga, aga noh, selles selles mõttes loomulikult on, on lastekaitse ja politsei on, on väga tugevad partnerid kellega tuleb suhelda ja, ja noh, võib-olla ka võib-olla ka, ütleme, spordi mõttes EADSE täna on, on nagu on nagu partner, tugevam arusaam ja jõuõlg ja, ja võib-olla ka mingisugust nagu sellist kogemust nagu rohkem et, mis on ja midagi ära tunda ja aru saada, mismoodi ka, mismoodi edasi käituda./.../; /.../ Et, et ma arvan, et pigem on kogu sellise menetlemise protsessi pool on, on see, kus, kus need need osapooled peaksid olema ka kaasatud, aga vähemalt siis partnerina nagu olemas, et, et infot saada ja kogemus, kogemus nõustamist./.../; /.../ et meil on distsiplinaarinspektor kes on maja sisene, aga meil on vaja välised eksperdid, kellega me teeme koostööd, meil on väga head kontaktid saavutatud, lastemajaga mis puudutab, ütleme seksuaalset väärkohtlemist, lastekaitsega, Sotsiaalkindlustusametis on oma kontakt ja ka politseis on inimesed, kelle poole me saame pöörduda./.../; /.../ olema nagu oma oma võrgustik välja töötatud, et kindlasti lastekaitse, kui me räägime klubist, siis kindlasti alaliit, üks ole, siis oleks need lasteabi või noh, selles mõttes, et ta peaks omavahel, et neid kontakte, kelle, kelle poole pöörduda./.../.* Kõik intervjueeritavad on ühel nõul, et kontaktisiku koostööpartnerid peaksid olema lastekaitse, politsei ja Lasteabi. Osalejad toovad esile infovahetuse olulisuse, eriti väärkohtlemise kahtluse või teostuse puhul. Tsitaatidest selgub, et teadlikkuse tõstmiseks ja paremaks koostööks on vaja infot vahetada nii klubi, treeneri kui ka lapsevanematega. Intervjueeritavad rõhutavad koostöö olulisust ka partnerorganisatsioonidega, kes pakuvad nõustamist ja kellega koostöö aitab tagada kiire ja tõhusa reageerimise väärkohtlemise juhtumitele ning vajadusel ohvritele tuge pakkuda. Lisaks mainitakse ka EADSE't ja klubide vahelist koostööd, mis on oluline väärkohtlemise ennetamisel ja ohvrite abistamisel. Lasteabi, lastekaitse ja politsei poole peaks pöörduma intervjueeritavate sõnul siis, kui väärkohtlemise ohvriks on laps, väärkohtlemise juhtumid võivad olla kriminaalsed ja vajavad õiguslikku menetlemist.

Kuna kontaktisikul on suur vastutus, siis peavad tal olema ka vastavad pädevused ja oskused: /.../ *Aga sotsiaalsed oskused on ääretult olulised, et inimesena on, on, oskab suhelda, et nii, nii selle kannatanuga kui ka siis kui ka siis tema vanematega ja ja ja noh, nii kaua kuni jah, no igatahes peab oskama seda ilma emotsioonideta adekvaatselt käsitleda ikkagi sotsiaalne oskus./.../; /.../ *Esimene asi on see, et ta peab üldse teadma, mis asi on laste turvalisuse heaolu, kuidas alaealistega toimetada, tal peab olema selles mõttes koolitatud inimene, et ta peab olema just eelkõige, mis puudutab alaliitusi, peavad olema üleüldised, riigisisesed baastadmised, mida siis annab sotsiaalkindlustusamet, lisaks peavad juurde tulema siis alaliidu enda spetsiifikast lähtuvalt,/.../; /.../ *Esiteks, ta peab olema litsenseeritud ehk õpetatud, haritud tal peab olema tegutsemisvabadus ja ta mõnikord, kui isegi kui ta läheb, kui näiteks juhtkonnaga jäävad eriarvamusele, et tal peab olema juhtkonna toetus, aga et ta saab neid otsuseid, et peab olema ka ekspertide grupp, kelle poole pealt nõu küsida./.../; /.../ *Konflikti lahendamise oskus on nagu äärmiselt oluline kindlasti./.../.* Intervjueeritavate sõnul on oluline, et kontaktisikul oleksid vastavad teadmised seoses spordiorganisatsiooni kodukorra, EADSE reeglite, väärkohtlemise mõiste ja kaitsemeetmete kohta. Lisaks peavad tal olema sotsiaalsed oskused, ta peab suutma juhtumeid adekvaatselt lahendada ja väärkohtlemise märke mõistma, tal peavad olema teadmised laste turvalisuse heaolu ja lastega tegelemise kohta ning riigisisesed teadmised. Intervjueeritavad tõstavad esile ka kontaktisiku puhul vajalikud litsentsid, kvalifikatsioonid, koolitused ja tegutsemisvabaduse juhtkonna toetusel. Samuti peaks kontaktisikul olema olemas vastav ekspertide grupp, kelle poole ta saab küsimuste korral pöörduda.***

Küsisin intervjueeritavateelt nende arvamust asutuse poolt määratud kontaktisiku mõjust sporditurvalisusele ning siin tuli mingil määral välja, et osades spordialaliitudes tegeleb kontaktisiku ülesannetega tegevjuht: /.../ *Ütleme teoreetiliselt loomulikult on, ta on ta vajalik, ta on olemas, ma arvan, et praktiline elu võib olla midagi muud, et praktilises elus täna on ta võib-olla enamus kohtades nagu nimi paberil./.../.* Tuuakse välja ka see, et väiksemates alaliitudes ei ole kontaktisiku järele ehk nii suur vajadus, kui on suuremates alaliitudes:/.../ *Jah, võib-olla on ka meie spordialaliidu sees, ei ole nagu meeletult lai noh, võib-olla siin jalgpall ja kergejõustik, korvpall on natuke nagu laiemalt aga, aga enamus alada nagu kitsamad, ehk siis kõik tunnevad kõiki, mis teeb selle poole natuke*

nagu lihtsamaks, kuid, kuid noh, jällegi, et ma arvan, et selle kontakti mõte ja kohustus on ikkagi ka rääkida teemast seda infot viia laiali/.../. Leidus ka sellist seisukohta, et kontaktisik on üks kõige olulisem roll üldse ja ilma selle ametikohata on suurem risk, et ei osata väärkohtlemist märgata ja abi pakkuda:/.../ Et me oleme nüüd sellises reaalsuses, et ilma sellise ametnikuta enam tööd teha ei saa, sellepärast et me elame muutuv maailmas, maailm muutub meie ümber nii kiirelt, laste teadmised ja oskused, ohud, mis meid ümbritseva näiteks sotsiaalmeedia, need on nii kiirelt arenevad ja tegelikult lapsed vajavad tuge, täiskasvanud vajavad tuge, treenerid vajavad tuge, teadmisi, et me oleksime sellel õigel teel, et see, mis on täna, mis oli kaks aastat tagasi okei, ei pruugi enam täna olla./.../; /.../ Okei, et seda tuleb kogu aeg teadvustada, kui sul on mure, et siis kelle poole pöörduda, et ennetada neid olukordasid, et kõik, see on väga oluline, et ilma sellise ametnikud organisatsioonis ütleme, sellise inimeseta täna pole võimalik alaliidust tööd teha, sest mõnikord teadmatuses oma teadmatuses võime eksida ja vigu teha, sest me ei teadmud seda./.../; /.../ Et see kättesaadavus on ääretult oluline, on tegelikult see, et, et, et see mõju oleks kindlasti see, et, et see looks ka turvalise keskkonna, see võtaks ära ka kindlasti, see looks sellise usaldusliku keskkonna kui seda õigesti rakendada./.../. Seisukohti on erinevaid, kuid siiski ollakse pigem üksmeelel, et kontaktisik mõjuks spordiorganisatsioonidele ja sporditurvalisusele hästi, sest ta oleks kvalifitseeritud ja tal oleks ilmselt rohkem teadmisi, kuidas väärkohtlemist ennetada ja juhtumite puhul käituda ning nendest teavitada. Kontaktisikut kirjeldatakse kui siduvat lüli erinevate osapoolte vahel, kes räägib, tegeleb ja nõustab ning ta peab teadma, kuidas nende osapooltega suhelda. Lisaks nähakse, et kontaktisiku rolli kaudu on võimalik luua turvalisem keskkond, sest see annab inimestele teadmise, kelle poole mure korral pöörduda. Samuti on kontaktisiku puhul vajalik, et ta oleks kursis ka kaasaegsete ohtudega.

ARUTELU

Arutelu peatükis võrdlen analüüsi tulemusi olemasoleva teooriaga ning olen selle alusel koostanud kolm teesi, millele arutelu tugineb.

Mis on sporditurvalisuse tagamine ja kelle ülesanne see on?

Rahvusvahelise Olümpiakomitee algatus *Athlete 365* defineerib turvalist sporti, kui keskkonda, kus sportlastel on võimalus treenida ja võistelda neile soodsates ja toetavates tingimustest, kus neid mõistetakse, ollakse õiglased ning igasugunele ahistamisele ja väärkohtlemisele kohta ei ole (*Athlete, 365. (i.a)*). Spordis on eriti haavatavaks sihtgrupiks lapsed ja noored, kelle õiguste tagamine ja kaitsmine on lapsi ümbritsevate täiskasvanute ülesanne (Rhind jt, 2017). Spordiorganisatsioon saab ennetada laste ja noorte väärkohtlemist läbi ennetavate käitumisreeglite spordipersonalile, juhtumi lahendamise käitumisreeglite, täienduskoolituste korraldamise, jooksva info ja ennetusmaterjalide jagamise, lastega, lastevanematega ja kolleegidega suhtlemise ja kontaktisiku olemasolu (Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA, 2021). Asutuse poolt määratud kontaktisiku üheks ülesandeks on arendada spordis osalevate inimeste turvalisust ja koordineerida turvalisusega seotud ressursse (Õiguskantsleri Kantselei, 2023).

Tulemustest selgub, et sporditurvalisuse tagamine tähendab eeltööd, ennetust ja teadlikkust. Eeltöö hõlmab ka lapsevanemaid, et nad oleksid teadlikud, kus trennis nende laps käib, kes on tema treener, millised on spordiorganisatsiooni väärtused ning põhimõtted. Lapsevanematel on kõige suurem roll selles, et lapsed teaksid, milline käitumine on sobiv, ja milline mitte, vastasel juhul ei pruugi lapsed isegi aru saada, et nad on väärkohtlemise ohvrid. Tulemuste põhjal on sporditurvalisuse tagamine kõigi osalejate ülesanne, lapsed, lapsevanemad, treenerid, juhtkond, pealtvaatajad ja muu personal. Kõik spordis osalevad isikud peavad austama üksteise isiklikku ruumi, ei tohi käituda ebasobivalt ega tolereerima ebasobivat käitumist (Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA jt, 2022).

Kuidas lahendatakse spordiorganisatsioonides väärkohtlemise juhtumeid?

Laste puhul on hädaohus või abivajavast lapsest kohustus teavitada politseid, lastekaitset või lasteabi, kui on sellekohane kahtlus (LasteKS § 27). Seega spordiorganisatsioonidel on samuti kohustus abivajavast lapsest (või selle kahtlusega lapsest) ja hädaohus olevast lapsest edastada info vastavatele asutustele. Lastekaitsetöötaja või lapsega töötav isik on kohustatud lapse abivajadust hindama ning vajadusel kaasama vastavat spetsialisti (LasteKS 17). Sellele pöörasid ka intervjueeritavad tähelepanu, et kontaktisikul peavad olema oskused ja teadmised laste turvalisuse heaolu kohta ning tugev koostöövõrgustik. Juhul, kui spordiorganisatsioonis on määratud kontaktisik, siis saab tema edastada abivajavast või hädaohus olevast lapsest teate ja info lasteabile, lastekaitsele või politseile. Iirimaa näitel on spordiorganisatsioonides loodud laste ja noorte kaitsejuhend, mille kohaselt tuleb väärkohtlemise märkamisel pöörduda asutuse poolt määratud kontaktisiku poole (Sport Ireland, 2020). Kontaktisik edastab väärkoheldud lapsest info lastekaitsele (Sport Ireland, 2020). EADSE on loonud näidis kodukorra, mis on mõeldud kõigile spordis osalejatele, et ennetada väärkohtlemist. Tulemustest selgub, et enamik intervjuus osalejatega seotud spordialaliidus ei ole väärkohtlemise juhtumeid olnud või avalikuks tulnud, seega on arusaamatusi ja muid probleeme lahendatud osapooltega vestlemise läbi. Siiski on välja toodud ka see, et alaliidus on konkreetne lastekaitseametnik, kes vastutab laste turvalisuse heaolu eest. Kontaktisik menetleb eraldi kõiki alaealistega seotud väärkohtlemise juhtumeid ning edastab vastava info lastekaitsele, lasteabile ja/või politseile. Tulemuste põhjal on kõik intervjueeritavad nõus, et väärkohtlemise juhtumi korral tuleb kaasata vastavaid asutusi, kes tegelevad asjaga ning alustavad menetlust.

Kontaktisiku mõju ja olulisus sporditurvalisuse tagamisele

Hoolimata sellest, et Eesti näitel on lastele mure korral mõeldud lasteabitelefoni, on siiski oluline, et organisatsioonisiselt oleks määratud kontaktisik, kelle poole on mure korral võimalik pöörduda (Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus, 2021). Kontaktisiku ülesanneteks on ennetada võimalikke ohte klubi või organisatsiooniga seotud lastega ja reageerida eetikakoodeksi rikkumisele (FIFA, 2022). Kontaktisik aitaks kaasa sporditurvalisuse edendamisele läbi talle määratud ülesannete, mille peamiseks eesmärgiks ongi sporditurvalisuse tagamine. Tulemuste põhjal aitaks kontaktisiku olemasolu vähendada väärkohtlemise riski läbi teadlikuma ennetustöö, väärkohtlemise märkamise ja kiire reageerimise. Samuti aitaks kontaktisiku roll tuua juhtumite

lahendamise paremale tasemele, sest inimesed teavad, kelle poole nad saavad mure korral pöörduda ning see aitaks just seksuaalse, füüsilise ja emotsionaalse väärkohtlemise puhul saada õiglane lahendus. Kontaktisikul on koostöövõrgustik lastekaitse, lasteabi ja politsei näol, mis omakorda aitab väärkohtlemise juhtumit lahendada ja menetleda. Selleks, et kontaktisik tegutseda saaks, peavad tal olema vajalikud läbitud vajalikud koolitused erinevate teemade kohta, näiteks: turvalisuse seadused laste või haavatavate täiskasvanute kaitseks; erinevad väärkohtlemise vormid ja kuidas neid märgata; kuidas luua lastele turvaline keskkond, kus neil oleks hea oma mõtteid, hirme ja teavet jagada, mis võib aidata uurimist; kuidas lastega suhelda ja tähelepanelikult neid kuulata; kuidas kontrollida turvalisuse meeskonda (Indeed, 2023). Ka intervjuus osalejad rõhutavad, et kontaktisiku puhul on olulised vajalikud litsentsid, kvalifikatsioonid, koolitused ja tegutsemisvabadus juhtkonna toetusel. Kontaktisikul peaksid olema vastavad teadmised alaliidu kodukorra, laste turvalisuse heaolu, väärkohtlemise märkamise, riigisiseste baasteadmiste ja väärkohtlemise ennetamise ning juhtumite lahendamise kohta. Kontaktisikul peaksid olema vastavad pädevused ja oskused, näiteks aktiivne kuulamine, empaatia, turvalisuse protseduuride tundmine, toetav ja peegeldav praktika ning probleemide lahendamine ja otsuste tegemine (Flounders, 2023). Ka tulemustest selgub, et kontaktisiku puhul on sotsiaalsed oskused ääretult olulised, et ta oskaks võimaliku kannatanuga ja tema vanematega adekvaatselt ja neutraalselt suhelda ja juhtumeid oma rollist lähtuvalt lahendada.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärk oli uurida ja analüüsida kontaktisiku mõju sporditurvalisusele. Lähtuvalt töö eesmärgist seadsin kolm uurimisküsimust, millele sain vastused nelja spordiorganisatsioonidega seotud inimeste intervjuude kaudu.

Intervjuudest selgus, et väärkohtlemise ennetamine ja juhtumite lahendamine ei ole süsteemne ja ühtsetel põhimõtetel. Enamasti puuduvad spordiorganisatsioonides väärkohtlemise juhtumite lahendamise kogemus, mistõttu ei olda kindlad, kuidas päriselt juhtumite lahendamine välja näeb. Lisaks puuduvad teadmised, kuidas saaks väärkohtlemist paremini ennetada ja mida tuleks teisiti teha. Seega on probleemiks üleriigilise süsteemi, korra ja kohustuste puudumine selle kohta, milline olukord peab spordiorganisatsioonides olema. Spordiorganisatsioonidel on olemas küll vastavad juhendid ja eeskirjad, aga senini ei ole olnud vajadust neid kasutada. Loomulikult on väärkohtlemise juhtumite puudumine hea märk ja selle ennetamist ning juhtumite lahendamist saab edendada ka muud moodi. Näiteks määrata konkreetne kontaktisik, kelle ülesannete peamine eesmärk on tagada laste turvalisust. Kontaktisiku poole saavad pöörduda kõik spordiga seotud inimesed, kellel on küsimusi ja kahtlusi või tõendeid füüsilise, psühholoogilise või seksuaalse väärkohtlemise kohta (Council of Europe, 2024). Intervjuude põhjal saab järeldada, et kontaktisiku vajalikkuse järele on erinevaid seisukohti. Üheks seisukohaks on see, et ilma sellise isikuta on suurem risk väärkohtlemisele ja sellele, et seda ei osata märgata ja kontaktisiku puudumisel ei ole võimalik sporditurvalisust tagada. Teiseks seisukohaks on see, et kontaktisiku roll on äärmiselt oluline, kuid väiksematel alaliitudel ei ole selle järele nii tugev vajadus, kui seda on suurematel alaliitudel. Intervjuudest tuleb esile see, et kontaktisik oleks vajalik sporditurvalisuse tagamiseks, sest see aitaks kaasa väärkohtlemise ennetamise teadlikkuse tõstmisele, väärkohtlemise märkamisele ja õigeaegsele reageerimisele ning juhtumite lahendamisele. Murekohana toovad intervjuueeritavad välja, et enamasti puudub kontaktisiku ametikoha loomiseks ressursid.

Peamine probleem seisneb üleriigiliste kohustuste puudumises, seega ei ole kontrolli spordialaliitude väärkohtlemise ennetamise ja juhtumite lahendamise juhendite üle. Selle

tagajärjel puudub ka kindlus, et väärkohtlemist osatakse spordialaliidus ennetada, märgata ja juhtumeid lahendada. Alaliidud tegutsevad antud hetkel nii, kuidas nad ise õigeks peavad, aga see ei pruugi olla alati piisav.

Mida võiks edasi uurida?

- Üleriigiliste kohustuste ja süsteemide loomist või täiendamist
- Spordiorganisatsioonide optimaalsete ressursside kohta väärkohtlemise ennetamiseks ja juhtumite lahendamiseks, sealhulgas ka kontaktisiku ametikoha loomise ressursside kohta
- Teha võrdlev uuring erinevate riikide spordiorganisatsioonide väärkohtlemise ennetamise ja juhtumite lahendamise kohta

SUMMARY

The purpose of this thesis was to research and explore the role of a safeguarding officer in ensuring sports safety. To achieve this, I set forth three questions to which I got answers in the interviews with four respondents from sports organizations.

The interviews revealed that the prevention and handling of abuse is not systematic and not based on standardized principles. Most sports organizations lack experience in handling abuse cases and are uncertain about how to resolve them. Additionally, they are clueless about what could be done better to prevent abuse. In other words, there is no nationwide system, order, or defined responsibilities regarding the desired state of affairs in sports organizations. While relevant regulations and guidelines exist, there has never been a need to put them into practice. On a positive note, there have been very few cases of abuse. The prevention and handling of such cases can also be achieved in other ways. For instance, by appointing a specific safeguarding officer whose primary task is to ensure the safety of children. This officer could be approached by anyone involved in sports should they have any questions, suspicions, or evidence of physical, psychological, or sexual abuse (Council of Europe, 2024).

Based on the interviews, differing opinions emerged regarding the necessity of a safeguarding officer. First, it was stated that without such a person abuse has greater chances of occurring and remaining unnoticed, and it might be impossible to ensure sports safety without a safeguarding officer. Second, it was noted that although the role of the safeguarding officer is of utmost importance, smaller sports organizations do not have as great a need for this role compared to larger organizations. The interviews underscore the importance of a safeguarding officer for ensuring sports safety, because it would help to raise awareness regarding the prevention and recognition of abuse, timely response, and case resolution. However, as interviewees mentioned, the main challenge lies in the insufficient resources to create this position.

The primary issue is the lack of nationwide obligations to enforce guidelines for preventing and handling abuse cases in sports federations. Currently, there is no guarantee

that abuse can be prevented, recognized, and handled within sports federations. Presently, federations just do as they see fit, but this is not always enough.

What could be further studied?

- Creation or strengthening of nationwide obligations and systems.
- Optimal resource arrangements for sports organizations to prevent abuse and handle cases, including resources for creating the role of a safeguarding officer.
- Conducting a comparative study on the prevention and resolution of abuse cases in sports organizations across different countries.

KASUTATUD KIRJANDUS

Athlete 365. (2024). Safe Sport. Kasutatud 22.03.2024, <https://olympics.com/athlete365/safe-sport/>

Bronfenbrenner, U. (1979). The Ecology of Human Development. *Harvard University Press*. Kasutatud 06.04.2024.

Buddle. (2024). Safeguarding adults. Kasutatud 09.04.2024, <https://buddle.co/learning-and-support-resources/safety-welfare-and-wellbeing/safeguarding-essentials/safeguarding-0>

Çetin, E., Hacısoftaoğlu, I. (2020). Factors facilitating child abuse in sports in Turkey: The case of elite athletes. *Children and Youth Services Review*, 116. Kasutatud 25.03.2024, <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.105120>

Council of Europe. (2024). (Child) Safeguarding Officers. Kasutatud 06.04.2024, <https://www.coe.int/en/web/sport/child-safeguarding-officers>

Council of Europe. (2024). Educational programmes and materials. Kasutatud 06.04.2024, <https://pjp-eu.coe.int/en/web/pss/educational-programmes-materials>

Council of Europe. (2024). Systems of child safeguarding officers roles. Kasutatud 07.04.2024, <https://pjp-eu.coe.int/en/web/pss/systems-child-safeguarding-officers-roles>

Department for Culture, Media and Sport & Department for Digital, Culture, Media & Sport. (2023). Sporting Future - A New Strategy for an Active Nation. *GOV.UK*. Kasutatud 09.04.2024, <https://www.gov.uk/government/publications/sporting-future-a-new-strategy-for-an-active-nation>

Eelnõude infosüsteem. (2024). Lastekaitseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus. Kasutatud 08.04.2024, <https://eelroud.valitsus.ee/main/mount/docList/2bde92bf-ef66-46f1-90c6-269c79a5b2bc#AgK1M2EN>

Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus. (15.03.2021). Treenerieetika on spordi alusväärtus. Kasutatud 15.03.2024, <https://eadse.ee/2021/03/15/treenerieetika-on-spordi-alusvaartus/>

Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus. (2010). Euroopa Spordieetika Koodeks. Kasutatud 22.03.2024, <https://eadse.ee/spordieetika-ja-aus-mang/euroopa-spordieetika-koodeks/>

Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus. (2020). Praktilisi juhiseid väärkohtlemise märkamisel spordiorganisatsioonis. Kasutatud 08.04.2024, https://eadse.ee/wp-content/uploads/2020/10/praktilisi_juhiseid_vaarkohtlemise_markamisel_spordis_2020_0.pdf

Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus. (2020). Väärkohtlemise ennetamine spordis. Kasutatud 07.04.2024, <https://eadse.ee/wp-content/uploads/2020/10/EADSE-vaarkohtlemise-koolituse-oppekava-2ak-h-2020.pdf>

ERR SPORT. (2022). Endine jalgpallitreener Getulio Aurelio Fredo mõisteti tingimisi vangi. *ERR SPORT*, 6. september. Kasutatud 04.04.2024, <https://sport.err.ee/1608706921/endine-jalgpallitreener-getulio-aurelio-fredo-moisteti-tingimisi-vangi>

FIFA Training Centre. (2022). The role of the safeguarding officer. Kasutatud 04.04.2024, <https://www.fifatrainingcentre.com/en/environment/the-team-behind-the-team/the-safeguarding-officers-role.php#>

FIFA Training Centre. (2022). The Safeguarding Officer's Role. Kasutatud 06.04.2024, <https://www.fifatrainingcentre.com/en/environment/the-team-behind-the-team/the-safeguarding-officers-role.php#>

Flounders, K. (2023). Supervision that Works: Strategies for Designated Safeguarding Leads. *The Safeguarding Association*. Kasutatud 07.04.2024, <https://safeguardingassociation.com/developing-essential-supervision-skills-for-designated-safeguarding-leads/>

Gurgis, J. J., Kerr, G., & Battaglia, A. (2023). Exploring Stakeholders' Interpretations of Safe Sport. *Journal of Sport and Social Issues*, 47(1), 75-95. Kasutatud 22.03.2024, <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1177/01937235221134610>

Gurgis, J.J. & Kerr, G.A. (2021). Sport Administrators' Perspectives on Advancing Safe Sport. *Front Sports Act Living*, 3. Kasutatud 06.04.2024, <https://doi.org/10.3389/fspor.2021.630071>

Gurgis, J.J., Kerr, G., Battaglia, A. (2022). Exploring Stakeholders' Interpretations of Safe Sport. *Journal of Sport and Social Issues*, 47(1). doi:10.1177/01937235221134610

Guy-Evans, O. (2024). Simply Psychology. *Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory*. Kasutatud 16.03.2024, <https://www.simplypsychology.org/bronfenbrenner.html>

Hunter, C. (2011). Responding to children and young people's disclosures of abuse. *National Child Protection Clearinghouse*. Kasutatud 08.04.2024, https://www.researchgate.net/publication/260293604_Responding_to_children_and_young_people's_disclosures_of_abuse

Indeed. (2023). How to become a safeguarding officer: a step-by-step guide. Kasutatud 07.04.2024, <https://uk.indeed.com/career-advice/finding-a-job/how-to-become-safeguarding-officer>

International Olympic Committee. (2021). IOC launches the International Safeguarding Officer in Sport Certificate. Kasutatud 07.04.2024, <https://olympics.com/ioc/news/ioc-launches-the-international-safeguarding-officer-in-sport-certificate>

Jahromi, V, K., Tabatabaee, S, S., Abdar, Z, E. & Rajabi, M. (2016). Active listening: The key of successful communication in hospital managers. *Electron Physician*. Kasutatud 12.04.2024, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4844478/>

Justiitisministeerium, Kultuuriministeerium, Sotsiaalkindlustusamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Lastekaitse Liit, Eesti Olümpiakomitee, SA Noored Olümpiale, Spordikoolituse ja -Teabe SA, Eesti Antidopingu ja Sporditeabe SA jt (2021). *Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA*. Spordipersonali käitumisjuhend laste ja noorte

väärkohtlemise ennetamiseks ning juhtumite lahendamiseks. Kasutatud 15.03.2024, <https://eadse.ee/wp-content/uploads/2021/06/kaitumisjuhend.pdf>

Käitumisjuhend. (2022). Justiitsministeerium, Kultuuriministeerium, Sotsiaalkindlustusamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Lastekaitse Liit, Eesti Olümpiakomitee, SA Noored Olümpiale, Spordikoolituse ja -Teabe SA, Eesti Antidopingu ja Sporditeabe SA jt. Kasutatud 22.03.2024, https://eadse.ee/wp-content/uploads/2022/10/kaitumisjuhend_1.10.2022_-taiendatud.pdf

Kalmus, V., Masso, A. & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, & T. Vihalemm (toim), Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Kasutatud 12.04.2024, <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>

Konks, K. P., & Mänd, M. L. (2024). Isiklik suhtlus.

Koolitus.edu. (i.a). Abivajava lapse ja noore märkamine ning abistamine. Kasutatud 07.04.2024, <https://koolitus.edu.ee/course/3809>

Laherand, M.L. (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. *Tallinn: Sulesepp*. Kasutatud 12.04.2024, <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/c733aed7-977a-4438-8485-c8ac2057c7b1/content>

Lastekaitseeadus (06.01.2023). *Riigi Teataja I*. Kasutatud 07.04.2024, <https://www.riigiteataja.ee/akt/106012023015>

Lead Academy. (2023). How to become a Safeguarding Officer. Kasutatud 06.04.2024, https://lead-academy.org/blog/how-to-become-a-safeguarding-officer/#Qualifications_Required_to_be_a_Safeguarding_Officer

Leeds Safeguarding Children Partnership. (2024). Designated Safeguarding Officer. Kasutatud 08.04.2024, <https://www.leedsscp.org.uk/practitioners/safeguarding-your-organisation/safeguarding-officer>

Lepik, K., & Strömpl, J. (2014). Põhistatud teooria. Rootalu, K. (2014). Korrelatsioonikordajad. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim). Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Kasutatud 12.04.2024, <https://samm.ut.ee/pohistatud-teooria/>

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M. & Strömpl, J. (2014). Intervjuu. Rootalu, K. (2014). Korrelatsioonikordajad. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim). Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. Kasutatud 12.04.2024, <https://samm.ut.ee/intervjuu/>

NSPCC. (2024). What is safeguarding in sport? Kasutatud 22.03.2024, <https://learning.nspcc.org.uk/safeguarding-child-protection/what-is-safeguarding-in-sport>

Õiguskantsler. (2023). Turvaline sport. Infomaterjal lapsevanematele. Kasutatud 25.03.2024, <https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/Turvaline%20sport.%20Infomaterjal%20lapsevanematele.%2031.05.2023.pdf>

Õiguskantsler. (2024). Laste ja noorte õigused ja kohustused. Kasutatud 08.04.2024, <https://www.oiguskantsler.ee/et/laste-ja-noorte-%C3%B5igused-ja-kohustused>

Olev, A. & Alumäe, T. (2022). Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service. *Baltic HLT*. Kasutatud 15.04.2024, <https://bark.phon.ioc.ee/webtrans/>

Purcell, R., Gwyther, K. & Rice, S.M. (2019). Mental Health In Elite Athletes: Increased Awareness Requires An Early Intervention Framework to Respond to Athlete Needs. *Sports Med - Open*, 5(46). Kasutatud 06.04.2024, <https://doi.org/10.1186/s40798-019-0220-1>

Rommelkoo, K. (2021). FIFA määras Getuliõle ülemaailmse jalgpallis tegutsemise keelu. *Soccernet*, 19. mai. Kasutatud 04.04.2024, <https://m.soccernet.ee/artikkel/fifa-maaras-getuliõle-ulemaailmse-jalgpallis-tegutsemise-keelu>

Rhind, D. J. A., Kay, T., Hills, L., & Owusu-Sekyere, F. (2017). Building a System to Safeguard Children in Sport: The Eight CHILDREN Pillars. *Journal of Sport and Social Issues*, 41(2), 151-171. Kasutatud 22.03.2024, <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1177/0193723517696966>

Safe Sport International. (2014). International Standards. Kasutatud 22.03.2024, <https://www.safesportinternational.com/international-standards/>

Safe Sport International. (2023). Safeguarding adults in sport: Developing the International Safeguards for Adults in Sport. Kasutatud 08.04.2024,

<https://www.safesportinternational.com/wp-content/uploads/2023/09/SAFEGUARD-DO-C-Proof-3-Single.pdf>

Sotsiaalkindlustusameti, Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus & Lasteabi. (i.a). Spordi kaitstus. Kasutatud 07.04.2024.

Sotsiaalministeerium. (2015). Väärkoheldud lapse abistamise süsteem. Kasutatud 08.04.2024,

<https://www.sm.ee/sites/default/files/documents/2022-06/Poliitikaanal%C3%BC%C3%BCs%20-%20v%C3%A4%C3%A4rkoheldud%20lapse%20abistamise%20s%C3%BCstee m%202015.pdf>

Sport Integrity Australia. (i.a). Role Description. Kasutatud 06.04.2024, <https://www.sportintegrity.gov.au/sites/default/files/APS6%20-%20Child%20Safeguarding%20position%20decription.pdf>

Sport Ireland. (2020). Safeguarding Guidance for Children & Young People in Sport. Kasutatud 08.04.2024,

<https://www.sportireland.ie/sites/default/files/2020-01/safeguarding-guidance.pdf>

Strömpl, J. (2020). Üldmetodoloogilised küsimused. M-L. Tikerperi (toim), Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustest. Kasutatud 12.04.2024, <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/uldmetodoloogilisi-kusimusi/>

Sword, R. (2021). Guide to Safeguarding Children in Sport. *High Speed Training*. Kasutatud 08.04.2024, <https://www.highspeedtraining.co.uk/hub/safeguarding-children-in-sport/>

UK Sports Institute. (2023). Safeguarding Policy & Procedures. Kasutatud 07.04.2024, <https://uksportsinstitute.co.uk/safeguarding/>

Voolaid, R. (2021). Eestit vapustanud jalgpallitreener on Fredo Getulio Aurelio. Oma loo räägib veel üks kannatanu. *Soccernet*, 12. märts. Kasutatud 04.04.2024, <https://soccernet.ee/artikkel/eestit-vapustanud-jalgpallitreener-on-fredo-getulio-aurelio-oma-loo-raagib-veel-uks-kannatanu>

LISAD

Lisa 1. Intervjuukava

Intervjuukava:

Tere!

Minu nimi on Piibe Lohuaru ja õpin Tartu Ülikoolis Infoühiskond ja sotsiaalne heaolu 3. kursusel. Minu bakalaureusetöö teemaks ja eesmärgiks on uurida kontaktisiku mõju turvalisele spordile. Valisin antud teema seetõttu, et minu teadlikkus väärkohtlemise juhtumitest spordis on suurendanud huvi ennetustöö ja turvalise spordi vastu. Soovin Teid intervjuuerida, sest leian, et Teie perspektiiv ja teadmised annaksid antud teema uurimisele kaasa. Kas olete nõus sellega, et salvestan meie kohtumist? Ma kinnitan, et ei jaga neid teiste isikutega ja kustutan peale lõputöö valmimist. Kas Teil on mulle enne intervjuuga alustamist küsimusi?

Intervjuu küsimused:

Turvalise spordi olemus:

1. Palun kirjeldage, mida tähendab Teie jaoks turvaline sport?
2. Kelle ülesanne on Teie hinnangul spordi turvalisuse tagamine?

Väärkohtlemise juhtumite lahendamine:

3. Kuidas praegusel hetkel laste puhul väärkohtlemise juhtumeid spordiklubis lahendatakse?
4. Kuidas lahendatakse väärkohtlemise juhtumeid spordiklubis täiskasvanute puhul?
5. Milline on Teie hinnang spordiklubide teadmiste piisavusele väärkohtlemise juhtumite lahendamise/käsitlemise korral?

Kontaktisiku roll spordi turvalisuses:

6. Kuidas võiks kontaktisiku olemasolu aidata taoliste olukordade lahendamisele kaasa?
7. Kellega kontaktisik koostööd teeb ja informatsiooni vahetab?
8. Millised pädevused on kontaktisiku puhul kõige olulisemad?
9. Milline on Teie arvamus kontaktisiku mõjust spordiorganisatsioonidele?

Täna teid väga avatud intervjuu ja oma mõtete jagamise eest. Intervjuu eesmärk sai täidetud ja andis antud teema uurimisele uusi mõtteid juurde. Veelkord tänan Teid ja ilusat päeva jätku!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Piibe Lohuaru

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Kontaktisiku mõju sporditurvalisusele”, mille juhendaja on Karen-Pauliin Konks, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Piibe Lohuaru

27.05.2024